
Innst. 10 S

(2016–2017)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Prop. 1 S (2016–2017)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2017, kapitler under Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (rammeområde 14)

Innhold

	Side
1. Innledning	1
2. Regjeringens budsjettforslag	1
3. Stortingets vedtak om rammeområde 14	2
4. Det kongelige hus	3
4.1 Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen.....	3
4.2 Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	5
4.2 Post 1 Apanasje	5
5. Stortinget og underliggende institusjoner	5
5.1 Kap. 41 Stortinget.....	5
5.2 Kap. 42 Ombudsmannnemnda for Forsvaret.....	9
5.2 Post 1 Driftsutgifter	9
5.3 Kap. 43 Stortingets ombudsman for forvaltningen	9
5.3 Post 1 Driftsutgifter	9
5.4 Kap. 44 Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.....	9
5.4 Post 1 Driftsutgifter	9
5.5 Kap. 45 Nasjonal institusjon for menneskerettigheter	9
5.5 Post 1 Driftsutgifter	9
5.6 Kap. 51 Riksrevisjonen	10
5.6 Post 1 Driftsutgifter	10
6. Komiteens tilråding	10
Vedlegg	13
Vedlegg nr. 1 Brev datert 18. oktober 2016 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til presidentskapet	14
Vedlegg nr. 2 Brev datert 27. oktober 2016 fra presidentskapet til kontroll- og konstitusjonskomiteen	17
Vedlegg nr. 3 Brev datert 17. november 2016 fra presidentskapet til kontroll- og konstitusjonskomiteen	24
Vedlegg nr. 4 Brev datert 1. desember 2016 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til presidentskapet	26
Vedlegg nr. 5 Brev datert 6. desember 2016 fra presidentskapet til kontroll- og konstitusjonskomiteen	31

Innst. 10 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Prop. 1 S (2016–2017)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2017, kapitler under Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (rammeområde 14)

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Are Helseth og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Tom E.B. Holthe og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, og fra Miljøpartiet De

Grønne, Rasmus Hansson, viser til Meld. St. 1 (2016–2017) Nasjonalbudsjettet 2017, Prop. 1 S (2016–2017) Statsbudsjettet som ble lagt frem 6. oktober 2016. Komiteen fremmer i denne innstillingen forslag til bevilgninger på statsbudsjettet for 2017 under den ramme og de kapitler som er fordelt til komiteen i Stortingets møte 11. oktober 2016, jf. Innst. 1 S (2016–2017).

Rammeområde 14 omfatter bevilgninger til Det kongelige hus, til Stortinget og Stortingets eksterne organer: Ombudsmannsnemnda for Forsvaret, Stortingets ombudsmann for forvaltningen, Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste, Nasjonal institusjon for menneskerettigheter og Riksrevisjonen.

2. Regjeringens budsjettforslag

Nedenfor følger en oversikt over regjeringens bevilgningsforslag under rammeområdet 14 slik det fremgår av Prop. 1 S (2016–2017), fordelt på kapitler og poster:

Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 14

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
Utgifter			
<i>Det kongelige hus</i>			
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen		
	1	Apanasje	11 466 000
	50	Det kongelige hoff	195 259 000
	51	Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff	31 901 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
2		H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen	
	1	Apanasje	9 543 000
<i>Stortinget og underliggende institusjoner</i>			
41		Stortinget	
	1	Driftsutgifter	924 500 000
	21	Spesielle driftsutgifter	15 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	514 000 000
	70	Tilskudd til partigruppene	183 000 000
	72	Tilskudd til Det Norske Nobelinstituttets bibliotek	1 500 000
	73	Kontingenter, internasjonale delegasjoner	15 500 000
	74	Reisetilskudd til skoler	5 000 000
42		Ombudsmannsnemnda for Forsvaret	
	1	Driftsutgifter	7 100 000
43		Stortingets ombudsmann for forvaltningen	
	1	Driftsutgifter	76 300 000
44		Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste	
	1	Driftsutgifter	15 000 000
45		Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter	
	1	Driftsutgifter	20 600 000
51		Riksrevisjonen	
	1	Driftsutgifter	468 200 000
	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk	25 000 000
		Sum utgifter rammeområde 14	2 518 869 000
Inntekter			
<i>Inntekter under departementene</i>			
3041		Stortinget	
	1	Salgsinntekter	7 500 000
	3	Leieinntekter	200 000
3051		Riksrevisjonen	
	1	Refusjon innland	1 800 000
	2	Refusjon utland	300 000
		Sum inntekter rammeområde 14	9 800 000
		Netto rammeområde 14	2 509 069 000

3. Stortingets vedtak om rammeområde 14

Den 3. desember 2016 ble det inngått avtale om statsbudsjettet for 2017 mellom regjeringspartiene Høyre og Fremskrittspartiet, og Kristelig Folkeparti

og Venstre. Det vises til behandlingen av Innst. 2 S (2016–2017) med løse forslag 5. desember 2016. Det vises videre til de respektive merknader i denne innstillingen. Ved vedtak i Stortinget 5. desember 2016 er nettosum for rammeområde 14 fastsatt til 2 508 434 000 kroner. De fremsatte bevilgningsfor-

slag i denne innstillingen bygger på denne rammen, jf. Stortingets forretningsorden § 43 femte ledd. Til de kapitler og poster som ikke er omtalt nedenfor, har komiteen ingen merknader og slutter seg til de fremlagte budsjettforslag.

4. Det kongelige hus

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har ansvaret for bevilgningene til kongehuset. I tillegg til bevilgningene over kap. 1 og 2 blir det også bevilget midler til kongelige formål under Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (eiendommer til kongelige formål).

4.1 Kap. 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen

Bevilgningene på dette kapitlet omfatter apanasje til kongeparet, drift av Det kongelige hoff, kongehusets utgifter til offisielle oppgaver, mindre vedlikeholdsutgifter og særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff.

Post 1 Apanasje

SAMMENDRAG

Bevilgningen dekker personlige utgifter for H.M. Kongen og H.M. Dronningen, samt utgifter til drift, vedlikehold og utvikling av private eiendommer. Regjeringen foreslår at det bevilges 11,466 mill. kroner for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til forslag til budsjett for Det kongelige hus for 2017 og merker seg at apanasjen kap. 1 post 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen samt kap. 2 post 1 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen skal dekke kongefamiliens personlige utgifter, inklusive utgifter knyttet til diverse offisielle oppdrag, og til drift, vedlikehold og utvikling av private eiendommer. Budsjettforslaget er for kap. 1 post 1 på 11,466 mill. kroner. Komiteen gir sin tilslutning til dette.

Post 50 Det kongelige hoff

SAMMENDRAG

Det kongelige hoff er H.M. Kongens organisasjon, som skal understøtte H.M. Kongen og kongefamilien. Det kongelige hoff forbereder og legger til rette for kongefamiliens offisielle virksomhet, og utfører andre nødvendige støttefunksjoner. Bevilgningen dekker kongehusets utgifter til offisielle oppgaver og drift av organisasjonen, herunder dekning av lønnsmidler for alle ansatte ved Det kongelige

hoff, inkludert lønnsmidler til ansatte som utfører drift og mindre vedlikeholdsoppgaver på H.M. Kongen og H.M. Dronningens og H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens private eiendommer. Bevilgningen skal også dekke utgifter til indre vedlikehold, mindre vedlikeholdsprosjekter og utvikling av de statlige kongelige eiendommene Det kongelige slott, Bygdø Kongsgård (hovedhuset med sidebygning og park) og Oscarshall slott. Regjeringen foreslår at det bevilges 195,259 mill. kroner for 2017. I avtale om statsbudsjettet for 2017 som ble inngått mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre 3. desember 2016, foreslås det en reduksjon på bevilgningen under kap. 1 post 50 på 575 000 kroner.

Etter en omorganisering er H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab blitt inkludert i Det kongelige hoff. Bevilgningen på kap. 2 post 50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab foreslås derfor overført til denne budsjettposten.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til at kap. 1 post 50 Det kongelige hoff for 2017 også skal omfatte H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab. Bevilgninger på kap. 2 post 50 overføres derfor til kap. 1 post 50. Regjeringen foreslår en samlet bevilgning på 195,259 mill. kroner for 2017.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til at budsjettforliket mellom de fire samarbeidspartiene økte prosentsatsen i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 0,3 pst.

Disse medlemmer viser til at bevilgningen på denne posten ble redusert som følge av dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til budsjettforliket hvor den såkalte effektiviseringsreformen økes med 0,3 pst. Disse medlemmer støtter forslaget, men har teknisk valgt å legge kuttene i sin helhet på kap. 2309 post 1 under finanskomiteens rammeområde.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at budsjettforliket mellom regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre økte prosentsatsen i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 0,3 pst.

Disse medlemmer er uenige i dette forslaget og viser til sine alternative statsbudsjetter og partienes merknader i Innst. 2 S (2016–2017).

Komiteens medlemmer fra Miljøpartiet De Grønne viser til at budsjettforliket mellom regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre økte proSENTSATSEN i avbyråkratiseringsreformen med 0,3 pst.

Dette medlem er uenig i dette forslaget og viser til Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett.

Komiteen viser til at det lenge var et ønske om å skape mer oversiktlige pengestrømmer, og klarere ansvarsforhold mellom staten og kongehuset. Derfor nedsatte regjeringen Utvalget for statens kongelige eiendommer (Slottsutvalget) i 1998. Målene var å skape en mer ryddig og åpen forvaltning. Forslagene som utvalget leverte i 2001, innebar at overføring til Det kongelige hoff og de kongeliges apanasjer skulle bevilges hver for seg. De kongelige skulle dekke drift av egne eiendommer over apanasjen. Fra 2002 til og med 2016 har det stått i statsbudsjettene at apanasjen skal dekke utgifter til drift og vedlikehold av private eiendommer. Lønnsutgifter for arbeider på de kongeliges private eiendommer er omfattet av begrepet drift i Slottsutvalgets arbeid. Apanasjer skal dermed også dekke lønnskostnadene for arbeidet. Kort oppsummert skal kongefamiliens apanasje dekke de private eiendommene og statens bevilgninger til Det kongelige hoff dekke statens eiendommer.

Komiteen viser til at det i årets budsjettforslag under kap. 1 post 50 Det kongelige hoff heter:

«... dekning av lønnsmidler for alle ansatte ved Det kongelige hoff, inkludert lønnsmidler til ansatte som utfører drift og mindre vedlikeholdsoppgaver på H.M. Kongen og H.M. Dronningens og H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens private eiendommer.»

Komiteen viser til Slottsutvalgets intensjon om mer ryddighet og åpenhet i forvaltningen av private eiendommer som Stortinget sluttet seg til, jf. Budsjett-innst. S. nr. 2 (2001–2002) og St.prp. nr. 1 (2001–2002) fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Dette førte til at overføring til Det kongelige hoff og apanasjene skulle bevilges hver for seg. Komiteen mener det er viktig å holde på dette skillet i formål mellom bevilgninger til hoffet og bevilgninger til apanasje. Når de private kongelige eiendommene brukes til arrangementer som er knyttet til de kongeliges offisielle oppgaver, er det utgifter som belastes Det kongelige hoff. Dette bør det rapporteres om i årsberetningen for Det kongelige hoff i etterkant.

Komiteen ber om at det i årsrapporten for Det kongelige hoff rapporteres mer utførlig om bruken av midler til vedlikehold over post 50. Komiteen mener at det så langt som mulig bør utvises åpenhet i tråd med offentleglova om dette. Komiteen kon-

staterer samtidig at lovgiver har tatt det standpunkt at offentleglova ikke gjelder for Det kongelige hoff.

Komiteen legger til grunn at dersom departementet vil at lønnsmidler for ansatte ved Det kongelige hoff skal kunne brukes til å utføre drift og mindre vedlikeholdsoppgaver på kongefamiliens private eiendommer, kan dette gjøres på to prinsipielt forskjellige måter:

- a) Utgifter til forvaltning, drift inkl. lønn, vedlikehold og eventuell utvikling av kongefamiliens private eiendommer rapporteres i årsberetningen for Det kongelige hoff.
- b) Apanasjen økes slik at kongefamilien kan betale for forvaltning, drift inkl. lønn, vedlikehold og eventuell utvikling av private eiendommer til Det kongelige hoff.

Komiteen ber om at departementet kommer tilbake til Stortinget i neste års budsjett dersom en ønsker å endre premissene for bruk av penger over kap. 1 post 50 Det kongelige hoff.

Post 51 Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff

SAMMENDRAG

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet har Politidirektoratet utarbeidet en rapport om sikkerheten ved de kongelige eiendommene. Prosjektet ble første gang omtalt i revidert nasjonalbudsjett for 2014. Det kongelige hoff har påtatt seg ansvaret for å gjennomføre anbefalte sikringstiltak på eiendommene. Det tas sikte på å legge frem forslag til kostnadsramme i revidert nasjonalbudsjett for 2017. For 2017 foreslår regjeringen 31,901 mill. kroner til prosjektering og etablering av diverse sikkerhetstiltak. I avtale om statsbudsjettet for 2017 som ble inngått mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre 3. desember 2016, foreslås det en reduksjon på bevilgningen under kap. 1 post 51 på 60 000 kroner.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at budsjettforliket mellom de fire samarbeidspartiene økte proSENTSATSEN i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 0,3 pst.

Disse medlemmer viser til at bevilgningen på denne posten ble redusert som følge av dette.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til budsjettforliket hvor den såkalte effektiviseringsreformen økes med 0,3 pst. Disse medlemmer støtter forslaget, men har teknisk

valgt å legge kuttene i sin helhet på kap. 2309 post 1 under finanskomiteens rammeområde).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at budsjettforliket mellom regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre økte prosentsatsen i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 0,3 pst.

Disse medlemmer er uenige i dette forslaget og viser til sine alternative statsbudsjetter og partienes merknader til Innst. 2 S (2016–2017).

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at budsjettforliket mellom regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre økte prosentsatsen i avbyråkratiseringsreformen med 0,3 pst.

Dette medlem er uenig i dette forslaget og viser til Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett.

4.2 Kap. 2 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen

Post 1 Apanasje

SAMMENDRAG

Bevilgningen på posten skal dekke kronprinsparets personlige utgifter, inkludert utgifter knyttet til diverse offisielle oppdrag, og til drift, vedlikehold og utvikling av private eiendommer. Regjeringen foreslår at det bevilges 9,543 mill. kroner for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til forslag til budsjett for Det kongelige hus for 2017 og merker seg at apanasjen kap. 1 post 1 H.M. Kongen og H.M. Dronningen, samt kap. 2 post 1 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen skal dekke kongefamiliens personlige utgifter, inklusive utgifter knyttet til diverse offisielle oppdrag, og til drift vedlikehold og utvikling av private eiendommer. Budsjettforslaget er for kap. 2 post 1 på 9,543 mill. kroner. Komiteen gir sin tilslutning til dette.

Post 50 H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab mv.

SAMMENDRAG

Etter en omorganisering er H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessens stab inkludert i Det kongelige hoff. Regjeringen foreslår derfor at bevilgningen på posten overføres til kap. 1 post 50 Det kongelige hoff.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og gir sin tilslutning til dette.

5. Stortinget og underliggende institusjoner

5.1 Kap. 41 Stortinget

På dette kapitlet bevilges midler til den parlamentariske virksomheten, godtgjøring til stortingsrepresentantene, drift av Stortingets administrasjon og vedlikehold av Stortingets bygningsmasse mv.

Post 1 Driftsutgifter

SAMMENDRAG

Posten omfatter lønn og godtgjørelser for stortingsrepresentanter og ansatte og utgifter til Stortingets kjøp av varer og tjenester. Videre omfatter posten utgifter til reiser og deltakelse i faste internasjonale parlamentarikerforsamlinger. Utgifter til trykking av Stortingets publikasjoner, drift av Stortingets bibliotek og arkiv og vedlikehold og drift av bygningene og tjenesteboligene til Stortinget er også med i denne posten. Regjeringen foreslår at utgiftene på denne posten reduseres med 11,3 mill. kroner, tilsvarende 1,2 pst., fra 2016 til 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

SAMMENDRAG

Posten omfatter utgifter til granskingskommisjon som skal granske brannen på fergen MS «Scandinavian Star» i 1990. Kommisjonen avslutter sitt arbeid i 2017. Regjeringen foreslår at det bevilges 15 mill. kroner på posten for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen vil understreke at Stortingets vedtak 12. mai 2015 om å opprette en uavhengig granskingskommisjon hadde til hensikt å vurdere om de faktiske forholdene som i tidligere behandlinger av Scandinavian Star-saken ble lagt til grunn, gir et fullstendig bilde av hva som skjedde. Kommisjonen skal også vurdere hvordan myndighetene fulgte opp saken og tok vare på de overlevende og pårørende. Komiteen slutter seg til at det bevilges 15 mill. kroner til dette viktige arbeidet.

Post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehold, kan overføres

SAMMENDRAG

Poster omfatter kjøp av teknisk utstyr, fornying og videreutvikling av Stortingets IKT-system, kjøp av kunst, ombyggingsarbeid og større vedlikeholdsarbeid i Stortinget. Vedlegg 1 til Prop. 1 S (2016–2017) fra Finansdepartementet gir utfyllende kommentarer til rehabiliteringen av Prinsens gate 26, etablering av en ny innkjøringstunell til stortingsgarasjen og bygging av et nytt post- og varemottak under Wessels plass. Det fremgår av vedlegget at det under arbeidet med budsjettet for 2017 er utarbeidet nye kostnadsrammer for prosjektet, og at det er behov for å øke kostnadsrammen til inntil 1 800 mill. kroner (2016-priser). Regjeringen foreslår at det bevilges 514 mill. kroner på posten for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til de initiativene presidentskapet tok allerede i 2011 med sikte på å utrede behovet for oppussing og rehabilitering av Stortingets bygg. Etter en større byggeteknisk utredning i 2011 ble det klart at både stortingsbygningen, Prinsens gate 26 og tilbygget mot Akersgata hadde behov for omfattende oppgradering og rehabilitering. Administrasjonens forslag til plan for rehabilitering ble presentert for presidentskapet i dets møte 7. april 2011. Prosjektet i april 2011 omfattet kun en renovering av Prinsens gate 26. Nytt post- og varemottak ble inkludert i prosjektet i januar 2013.

Komiteen viser til at 22. juli-terroren avdekket behov for en ny gjennomgang av sikkerhetsbehovet, også for Stortinget. Våren 2012 ble det igangsatt et omfattende arbeid med en risikovurdering av hele Stortingets bygningsmasse. Det ble etablert en sikkerhetsgruppe med deltakere fra Stortingets administrasjon, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Oslo politidistrikt (OPD), Statsbygg, Forsvarsbygg og Departementenes servicesenter (DSS). Sikkerhetsgruppen leverte sin endelige rapport 2. april 2013 med en rekke anbefalte tiltak.

Komiteen viser til at det den 28. november 2012 ble utlyst en tilbudskonkurranse om prosjekteringsoppdraget for byggeprosjektet. Multiconsult innga tilbud og fikk oppdraget sammen med Link Arkitektur AS. Henholdsvis den 8. og 13. mars 2013 ble det inngått avtale mellom partene (prosjekteringsavtalen).

I januar 2013 ble det, før sikkerhetsgruppen leverte sin endelige rapport, vedtatt å inkludere et nytt post- og varemottak i prosjektet for rehabilitering av Prinsens gate 26. Det ble utredet ulike alternative løsninger for tilkomst til post- og varemottaket. Da pre-

sidentskapet i sitt møte 10. januar 2013 vedtok å inkludere et nytt post- og varemottak i forprosjektet for rehabilitering av Prinsens gate 26, var det ikke avklart hvor den nye garasjenedkjøringen skulle legges. Alternativet med nedkjøring fra Rådhusgaten ble presentert som en mulighet for presidentskapet første gang i møte 5. desember 2013. Forprosjekt for innkjøringstunnelen ble utarbeidet vinteren/våren 2014. Forprosjektet ble fremlagt for presidentskapets godkjenning 8. mai 2014 og 15. mai 2014. Kontrakt om entreprisen med entreprenør KF Entreprenør AS for innkjøringstunnelen ble inngått i juni 2015.

Komiteen vil på prinsipielt grunnlag uttrykke forståelse for at det ble arbeidet med planer om rehabilitering av Prinsens gate 26, vurdering av nytt post- og varemottak og ny innkjøring. Premissene for arbeidet med sikkerhet knyttet til Stortingets bygninger endret seg vesentlig etter 22. juli 2011, og sikkerhets-hensyn utløste en rekke sikringstiltak i og rundt Stortingbygningen.

Komiteen viser til at sikkerhet mot anslag ikke var et fremtredende hensyn bak rehabiliteringen av P 26, men at nytt post- og varemottak derimot var et tiltak som ble begrunnet ut fra slike hensyn.

Høsten 2013 ble konkurransegrunnlaget for entreprisen utarbeidet. Tilbud på arbeidene ble mottatt våren 2014.

I mai 2014 ble en kostnadsramme på 1 137 mill. kroner (2014-priser) for Prinsens gate 26, post- og varemottaket og innkjøringstunnelen godkjent. På dette grunnlaget ble det inngått kontrakt 5. juni 2014 med entreprenør Veidekke Entreprenør AS for Prinsens gate 26 og post- og varemottak. Stortinget v/presidentskapet startet byggearbeidene sommeren 2014.

Komiteen har festet seg ved det faktum at de beregnede kostnadene for prosjektet var nær fordoblet fra mai 2013 til mai 2014, uten at det av det fremlagte materialet fremgår om dette ble gjenstand for nærmere vurdering av prosjektet, eller hvorvidt det skulle informeres videre til Stortinget som bevilgende myndighet.

Komiteen viser til at det også siden mai 2014 har kommet store avvik i kostnadene. I juni 2015 ble det vedtatt å arbeide etter en ny kostnadsramme for prosjektet på 1 442 mill. kroner (2015-priser). Denne kostnadsrammen ble lagt frem i budsjettproposisjonen for 2016.

Komiteen viser videre til at det under arbeidet med budsjettet for 2017 er utarbeidet nye kostnadsrammer for prosjektet, jf. vedlegg 1 til Prop. 1 S (2016–2017) FIN, der det fremgår at det er behov for å øke kostnadsrammen til inntil 1 800 mill. kroner (2016-priser).

Komiteen har etter anmodning til presidentskapet fått oversendt kopi av «Krav om erstatning og

søksmålsvarsel, jf. tvisteloven § 5-2», som den 4. oktober 2016 ble sendt til Multiconsult ASA.

Komiteen har også fått overlevert bilagene i saken. Søksmålsvarselet med bilag er på anmodning fra presidentskapet behandlet konfidensielt av komiteens medlemmer, jf. regler om rett til innsyn i Stortingets dokumenter § 1 første ledd, jf. offentleglova § 18.

Komiteen viser til at kravet gjelder erstatning for det presidentskapet mener er prosjekteringsfeil begått av Multiconsult ASA i forbindelse med at selskapet har hatt i oppdrag å prosjektere og følge opp byggeprosjektet Prinsens gate 26 på vegne av Stortinget. Stortinget som byggherre for prosjektet er etter presidentskapets oppfatning påført betydelig tap som følge av (1) uteglemte poster og beskrivelser i konkurransegrunnlaget for byggeprosjektet, (2) prosjekteringsfeil knyttet til både konkurransegrunnlaget for byggeprosjektet og løpende prosjektering under utførelsen samt (3) forsinkede leveranser, dårlig kvalitetssikring, for lav ressurstilgang og manglende oppfølging fra Multiconsults side under utførelsen.

Komiteen viser for øvrig til brev av 27. oktober 2016 og notat av 17. november 2016 fra Stortingets presidentskap til kontroll- og konstitusjonskomiteen hva gjelder gjennomføringen av prosjektet og problemer knyttet til leveransene, jf. vedlegg 2–3.

Komiteen tar til foreløpig orientering at uenighet om byggeprosjektet kan resultere i en rettslig prosess mellom byggherre (Stortinget ved presidentskapet) og konsulent (Multiconsult ASA).

Komiteen ser meget alvorlig på utviklingen i kostnadsrammene for prosjektet.

Komiteen viser til informasjon i de årlige budsjettproposisjonene vedrørende gjennomføringen av byggeprosjektet og utviklingen i kostnadsrammene. I budsjettproposisjonen for statsbudsjettet 2014, Prop. 1 S (2013–2014) FIN, opplyses det at det er satt i gang flere større rehabiliteringsprosjekter for bygningsmassen i Akersgata og Prinsens gate 26 i 2012 og at utviklingsplanene til prosjektene strekker seg frem til 2019.

I budsjettproposisjonen for statsbudsjettet 2015, Prop. 1 S (2014–2015) FIN, gis det følgende beskrivelse av byggeprosjektet Prinsens gate 26:

«Prosjektet med rehabilitering av Prinsens gate 26 omfatter både rehabilitering av sjølve Prinsens gate 26 og bygging av eit nytt post- og varemottak under Wessels plass med ein tilkomstkulvert frå Rådhusgata. I mai 2013 blei det levert eit forprosjekt for rehabiliteringa av Prinsens gate 26 og nytt post- og varemottak. Parallelt med prosjektering av P26 og post- og varemottak har ein jobba med plassering av innkøringa til det nye post- og varemottaket. Etter ein lengre prosess med naboar, byantikvar og bymiljøetaten arbeidde ein fram eit alternativ som ein er einige om, med innkøring frå Rådhusgata. Kost-

nadsramma for dette er 1,14 mrd. kroner per april 2014.

Prosjektet har forventa byggjestart i juli 2014 og blir gjennomført i samarbeid med bymiljøetaten.»

I budsjettproposisjonen for statsbudsjettet 2016, Prop. 1 S (2015–2016) FIN gis det følgende forklaring på den første økningen i kostnadsrammen:

«I mai skreiv Stortingets administrasjon under kontrakt med entreprenør for å rehabilitere Prinsens gate 26 og etablere nytt post- og varemottak under Wessels plass. Sommaren 2014 starta byggjearbeida knytte til prosjektet. Wessels plass er no byggjeplass, noko som vil prege bybiletet i fleire år framover. Det er gjort tiltak for å pynte området, og det er etablert god dialog og informasjonsflyt med naboane for å prøve å redusere dei ulempene som prosjektet påfører dei.

Nytt post- og varemottak vil stå ferdig samtidig med Prinsens gate 26. I 2014 er det gjort førebuande arbeid knytt til denne delen av prosjektet. Sjølve utgravinga starter i 2015. [...] Ombyggingsarbeida i Prinsensgate 26, nytt post- og varemottak og ny underjordisk innkøyringstrasé (kulvert) har ei estimert total kostnadsramme på ca. 1,45 mrd. kroner per 1. januar 2015, og er planlagde ferdigstilt i 2018. «Byggjekostnadsindeks for bustader» til Statistisk sentralbyrå blir lagt til grunn for indeksjustering i perioden 2015–2018. Auken frå Prop. 1 S (2014–2015) er knytt til utfordringar når det gjeld ferdigstilling av arbeidsunderlag frå prosjekterande, uventa forhold i grunnen i tillegg til nødvendig omprosjektering. Fordi det kan trengast avtalar som går utover budsjettåret, ber ein om fullmakt til å inngå slike avtalar innanfor kostnadsramme, jf. framlegg til romartalsvedtak V.1.

Med basis i risikovurderingar blei det i 2015 sett i gang sikringstiltak både utvendig og innvendig. Arbeid med å betre sikringa av eigedommane til Stortinget held fram i 2016. Det er også eit mål å utvikle og styrkje eigen kompetanse innan planlegging, analyse og forvaltning innan sikring.»

Komiteen viser vidare til sine merknader i Innst. 10 S (2015–2016) der det fremgår at komiteen vil gå dypere inn i prosjektet uten å avvete neste års rapportering i budsjettet.

Komiteen viser også til at Stortingets president Olemic Thommessen under debatten om saken 11. desember 2015 uttalte:

«Presidentskapet vil selvsagt fortsette å følge dette prosjektet tett og løpende vurdere behov for tiltak som skal sikre effektiv gjennomføring og god kostnadskontroll, og vi vil selvsagt kunne fordype oss nærmere i disse punktene i en annen sammenheng – med hensyn til hva komiteen har etterspurt.»

Komiteen viser for øvrig til brev av 14. desember 2015 fra Stortingets presidentskap til de parlamentariske ledere der det fremgår at presi-

dentskapet ønsker å orientere de parlamentariske ledere nærmere om prosjektet i 2016. Det ble gitt informasjon om prosjektet til de parlamentariske ledere på et særskilt møte om saken 9. februar 2016. Det ble også gitt en orientering til de parlamentariske ledere og kontroll- og konstitusjonskomiteen på et møte som ble avholdt 30. september 2016.

Komiteen viser til vedlegg 1 til Prop. 1 S (2016–2017) FIN hva gjelder bakgrunnen for den siste økningen i kostnadsrammen til inntil 1 800 mill. kroner (2016-priser) der det bl.a. fremgår:

«Hovudårsaka til auken er at det stadig er omfattende manglar i framstillinga som prosjekteringsgruppa utarbeidde før ein inngjekk kontrakt med entreprenøren, og manglar ved leveransane til prosjekteringsgruppa som følgje av det.»

Komiteen ser svært alvorlig på at kostnadsrammen er økt med over 350 mill. kroner siden siste budsjettbehandling uten at komiteen har blitt orientert om dette før siste dag i sesjonen 2015–2016.

Komiteen har som følge av dette sendt flere brev til presidentskapet med spørsmål vedrørende gjennomføringen og oppfølgingen av byggeprosjektet. Komiteens korrespondanse med presidentskapet følger som vedlegg til innstillingen, jf. vedlegg 1–5.

Komiteen viser til brev av 6. desember 2016 fra presidentskapet.

På bakgrunn av ovenstående vil komiteen trekke følgende konklusjon:

Komiteen konstaterer at bevilgningen til Stortinget, kap. 41 byggeprosjektet Prinsensgate 26, har et nytt, estimert sluttresultat som i budsjettet for 2017 er på 1,8 mrd. kroner. Dette er 350 mill. kroner i overskridelse sammenlignet med hva som ble varslet i statsbudsjettet for 2016, 660 mill. kroner over det som ble varslet i statsbudsjettet for 2015 og 1,1 mrd. over forventet kostnad i beslutningsgrunnlaget fra mai 2013. Dette selv om det ved de ulike milepeler forelå kostnadsanslag med innbakte sikkerhetsmarginer.

Komiteen mener Stortinget må ta konsekvensene ved å dekke de forpliktelser som er pådratt Stortinget som byggherre og vil medvirke til et budsjettforslag som kan møte disse forpliktelsene. Det forhindrer ikke at det utenom budsjettbehandlingen fortsatt er sider ved valget av Stortinget i stedet for Statsbygg som byggherre, beslutningsgrunnlaget, gjennomføringen, informasjonsgangen og budsjettfullmaktene under hele saksforløpet som må avklares nærmere.

Komiteen er av den oppfatning at budsjettoverskridelsene er svært beklagelige og at det først og fremst er byggherren selv som har ansvaret. De betydelige avvikene i byggeprosjektet Prinsens

gate 26 mv. skyldes alvorlige mangler i planleggingen og gjennomføringen av prosjektet.

Presidentskapet og administrasjonen utgjør funksjonen som byggherre og er ansvarlig for å informere Stortinget og foreslå de årlige bevilgningene gjennom budsjettproposisjonene.

Komiteen vil understreke at komiteen under fjorårets budsjettbehandling reiste kritikk mot den økte kostnadsrammen som da ble estimert til 1,45 mrd. kroner.

Komiteen var kritisk til utgiftsveksten og mente Stortinget i større grad burde vært holdt orientert om at det kunne komme overskridelser.

Komiteen uttrykte eksplisitt at den fremover måtte holdes orientert om utviklingen i arbeidet med tanke på eventuelle nye overskridelser.

Komiteen konstaterer at så ikke har skjedd. En overskridelse på 350 mill. kroner ble først kommunisert til komiteen som budsjettansvarlig komité, få dager før budsjettet ble lagt frem. Dette finner komiteen kritikkverdigg.

Komiteen tar ikke stilling til hva som ligger til grunn for de store overskridelsene på nåværende tidspunkt, men slår fast at det er presidentskapet som har ansvaret for å ta stilling til dette.

Komiteen er på sin side kjent med at Riksrevisjonen foretar en gjennomgang av saken, men vil uavhengig av dette foreslå at Riksrevisjonen setter i gang en særlig undersøkelse av saken i sin fulle bredde.

Komiteen vil ta stilling til bakgrunn for overskridelsene og prosessen først når Riksrevisjonens grundige gjennomgang foreligger.

Stortinget i plenum kan pålegge Riksrevisjonen å sette i gang særlige undersøkelser, jf. lov om Riksrevisjonen § 9 sjuende ledd første punktum. På bakgrunn av de store avvikene i kostnader i forbindelse med byggeprosjektet fremmer komiteen følgende forslag:

«Stortinget ber Riksrevisjonen om å gjennomgå hele byggeprosjektet Prinsens gate 26 mv.»

Post 70 Tilskudd til partigruppene

SAMMENDRAG

Posten omfatter tilskudd fra Stortinget til partienes gruppesekretariater. Tilskuddet til hver stortingsgruppe er avhengig av representasjonen til partiet på Stortinget. Det blir gitt et fast, felles grunntilskudd til hver partigruppe og et tillegg per stortingsrepresentant. Regjeringen foreslår at det bevilges 183 mill. kroner på posten for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

Post 72 Tilskudd til Det Norske Nobelinstituttets bibliotek

SAMMENDRAG

Posten omfatter tilskudd til biblioteket ved Nobelinstituttet. Regjeringen foreslår at det bevilges 1,5 mill. kroner på posten for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

Post 73 Kontingenter, internasjonale delegasjoner

SAMMENDRAG

Posten omfatter kontingentene til Nordisk råd, OSSE og IPU. Regjeringen foreslår at det bevilges 15,5 mill. kroner på posten for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

Post 74 Reisetilskudd til skoler

SAMMENDRAG

Posten omfatter støtte til søkere fra skoler som besøker Stortinget. Regjeringen foreslår at det bevilges 5 mill. kroner på posten for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

5.2 Kap. 42 Ombudsmannsnemnda for Forsvaret**Post 1 Driftsutgifter**

SAMMENDRAG

Bevilgningen på posten går til drift av Ombudsmannsnemnda for Forsvaret, Ombudsmannen for Forsvaret og hans administrasjon. Ombudsmannsnemnda skal bidra til å sikre rettighetene til personellet i Forsvaret, og medvirke til å effektivisere Forsvaret.

Regjeringen foreslår at det bevilges 7,1 mill. kroner for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

5.3 Kap. 43 Stortingets ombudsmann for forvaltningen**Post 1 Driftsutgifter**

SAMMENDRAG

Bevilgningen på posten går til drift av Stortingets ombudsmann for forvaltningen, Sivilombudsmannen. Sivilombudsmannen skal føre kontroll med at det i den offentlige forvaltningen ikke blir gjort urett eller feil mot den enkelte borger i den offentlige forvaltningen.

Regjeringen foreslår at det bevilges 76,3 mill. kroner for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til forslaget til budsjett for Stortingets ombudsmann for forvaltningen, Sivilombudsmannen, for 2017.

Komiteen viser til at Sivilombudsmannen skal føre kontroll med at det ikke blir begått feil eller urett mot den enkelte borger av den offentlige forvaltningen. Årlig behandler Sivilombudsmannen ca. 3 000 klager. I tillegg har Sivilombudsmannen funksjon som nasjonal forebyggende mekanisme mot tortur og umenneskelig behandling.

Komiteen har ingen ytterligere merknader og slutter seg til forslaget.

5.4 Kap. 44 Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste**Post 1 Driftsutgifter**

SAMMENDRAG

Bevilgningen på posten går til midler til drift av EOS-utvalget, som er gitt i oppgave å føre løpende kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenestene (EOS-tjenestene).

Regjeringen foreslår at det bevilges 15 mill. kroner for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

5.5 Kap. 45 Nasjonal institusjon for menneskerettigheter**Post 1 Driftsutgifter**

SAMMENDRAG

Bevilgningen på posten gjelder midler til drift av nasjonal institusjon for menneskerettigheter, som har som hovedoppgave å fremme og verne om menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettighetsloven og annen lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten ellers. Institusjonen er organisatorisk lagt under Stortinget og er administrativt

knyttet til og samlokalisert med Sivilombudsmanen. På kap. 45 post 1 foreslår regjeringen at det bevilges 20,6 mill. kroner for 2017.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til at Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter ble opprettet 1. juli 2015. Formålet med institusjonen er å overvåke og rapportere om menneskerettighetene i Norge og bidra til å styrke gjennomføringen av disse. Komiteen viser for øvrig til regjeringens forslag til bevilgning og støtter dette.

5.6 Kap. 51 Riksrevisjonen

Post 1 Driftsutgifter

SAMMENDRAG

Bevilgningen på posten gjelder midler til drift av Riksrevisjonen, som gjennom revisjon, kontroll og veiledning skal bidra til at statens inntekter blir innbetalt som forutsatt og at statens midler og verdier blir forvaltet på en økonomisk forsvarlig måte og i overensstemmelse med Stortingets vedtak og forutsetninger.

Regjeringen foreslår at det bevilges 468,2 mill. kroner for 2017.

6. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til romertall I–II fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Komiteen viser til at det ikke er flertall for noe forslag i innstillingen og forslaget fra komiteens største fraksjon fremmes derfor som tilråding fra komiteen.

Komiteens tilråding til romertall III fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

A.

Rammeområde 14

(Konstitusjonelle institusjoner)

I

På statsbudsjettet for 2017 bevilges under:

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
Utgifter				
1		H.M. Kongen og H.M. Dronningen		
	1	Apanasje	11 466 000	
	50	Det kongelige hoff	194 684 000	
	51	Særskilte prosjekter ved Det kongelige hoff	31 841 000	

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen vil understreke at Riksrevisjonen gjør et svært viktig arbeid gjennom revisjon, kontroll og rettledning og bidrar til at statens inntekter blir innbetalt som forventet og at statens midler og verdier blir forvaltet på en forsvarlig måte. Komiteen slutter seg til forslaget.

Post 75 Internasjonale organisasjoner og nettverk

SAMMENDRAG

Bevilgningen på posten gjelder driften av INTO-SAI Development Initiative (IDI). Et mål med IDI er å styrke offentlig revisjon i utviklingsland og gjennom dette bidra til godt styresett, utvikling og kamp mot fattigdom. IDI er organisert som en stiftelse med et styre, sekretariat og en rådgivende komité. Styret i stiftelsen blir ledet av riksrevisor. Regjeringen foreslår at bevilgningen på kap. 51 post 75 økes til 25 mill. kroner.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen har ingen kommentar og slutter seg til forslaget.

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
2		H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen		
	1	Apanasje	9 543 000	
41		Stortinget		
	1	Driftsutgifter	924 500 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	15 000 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i> .	514 000 000	
	70	Tilskudd til partigruppene	183 000 000	
	72	Tilskudd til Det Norske Nobelinstituttets bibliotek	1 500 000	
	73	Kontingenter, internasjonale delegasjoner	15 500 000	
	74	Reisetilskudd til skoler	5 000 000	
42		Ombudsmannsnemnda for Forsvaret		
	1	Driftsutgifter	7 100 000	
43		Stortingets ombudsman for forvaltningen		
	1	Driftsutgifter	76 300 000	
44		Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste		
	1	Driftsutgifter	15 000 000	
45		Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter		
	1	Driftsutgifter	20 600 000	
51		Riksrevisjonen		
	1	Driftsutgifter	468 200 000	
	75	Internasjonale organisasjoner og nettverk	25 000 000	
		Totale utgifter		<u>2 518 234 000</u>
Inntekter				
3041		Stortinget		
	1	Salgsinntekter	7 500 000	
	3	Leieinntekter	200 000	
3051		Riksrevisjonen		
	1	Refusjon innland	1 800 000	
	2	Refusjon utland	300 000	
		Totale inntekter		<u>9 800 000</u>

II

Fullmakt til å inngå avtaler om investeringsprosjekter

Stortinget samtykker i at det i 2017 kan inngås avtaler for oppgaver som blir avsluttet i 2017 og senere under kap. 41 Stortinget post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, innenfor den kostnadsrammen som er nevnt i Prop. 1 S (2016–2017).

B.

Stortinget ber Riksrevisjonen om å gjennomgå hele byggeprosjektet Prinsens gate 26 mv.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 13. desember 2016

Martin Kolberg

leder og ordf. for kap. 41, 3041, 51 og 3051

Per Olaf Lundteigen

ordf. for kap. 1 og 2

Bård Vegar Solhjell

ordf. for kap. 43 og 45

Helge Thorheim

ordf. for kap. 42

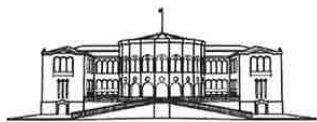
Jette F. Christensen

ordf. for kap. 44

Liste over vedlegg

- Vedlegg 1** Brev datert 18. oktober 2016 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til presidentskapet
- Vedlegg 2** Brev datert 27. oktober 2016 fra presidentskapet til kontroll- og konstitusjonskomiteen
- Vedlegg 3** Brev datert 17. november 2016 fra presidentskapet til kontroll- og konstitusjonskomiteen
- Vedlegg 4** Brev datert 1. desember 2016 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til presidentskapet
- Vedlegg 5** Brev datert 6. desember 2016 fra presidentskapet til kontroll- og konstitusjonskomiteen

Stortingets presidentskap

Her

**Kontroll- og
konstitusjonskomiteen**

Vår dato: 18.10.2016

Vår ref.:

Deres dato:

Vedr. Kap. 41 Stortinget – byggeprosjekt Prinsens gate 26 mv.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til statsbudsjettet for 2017 og behandlingen av Kapittel 41 Stortinget, herunder rehabilitering av Prinsens gate 26, nytt post- og varemottak og ekstra garasjenedkjøring. Komiteen viser for øvrig til komiteens brev til presidentskapet av 11. oktober 2016.

I vedlegg 1 til Prop. 1 S, Kap. 41 Stortinget - byggeprosjekt Prinsens gate 26 mv, blir det nærmere redegjort for bakgrunnen for prosjektet samt utviklingen i prosjektets kostnader, organisering mv.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til at kostnadsanslaget for prosjektet har hatt en formidabel økning fra 1 137 mill. kroner i 2014 til 1 800 mill kroner høsten 2016, hvilket innebærer en kostnadsstigning på over 660 mill. kroner.

Som ledd i behandlingen av Stortingets budsjett, ber komiteen om svar på følgende spørsmål som relaterer seg til vedlegg 1 til Prop.1 S:

1. I andre avsnitt i pkt. 2.1 fremgår:

«Med bakgrunn i dette blei det i april 2011 utarbeidd ein overordna plan for rehabilitering av bygningane, og det blei sett i gang arbeid med å planleggje rehabilitering av Prinsens gate 26 som første prosjekt i planen.»

Hvem besluttet å sette i gang med planlegging av rehabiliteringen og hvem utarbeidet planen?

2. I femte avsnitt i pkt. 2.1 fremgår:

«Medan prosjektet har vorte gjennomført, har det vore kontinuerlig dialog med Riksantikvaren om kva for element i bygget som skal vernast. Gjennom denne dialogen blei det vedteke at ein skal ta vare på fasaden og bl.a. trappeløpet til hovudtrappa.»

Foreligger det dokumentasjon på at dette er ufravikelige krav fra Riksantikvaren?

Likeledes: Foreligger det krav fra PST om at ny innkjøring må etableres fra Rådhusgaten?

3. I siste avsnitt i pkt. 2.1 fremgår:
«I oktober 2012 blei det vedteke å setje i gang å planleggje rehabilitering av Prinsens gate 26 basert på alternativet med å rive heile bygget med unntak av fasaden.»

Hvem vedtok disse planleggingsforutsetningene?

4. I tredje avsnitt i pkt. 2.2 fremgår:
«I januar 2013 blei det vedteke å inkludere eit nytt post- og varemottak i forprosjektet for rehabilitering av Prinsens gate 26.»

Hvem vedtok å inkludere et nytt post- og varemottak?

5. I femte avsnitt i pkt. 2.2 fremgår:
«I samråd med Oslo kommune v/Plan- og bygningssetaten og Bymiljøetaten, gardeigarar i området og antikvariske styresmakter blei det vedteke å lage innkøring frå Rådhusgata med tunnel i Nedre Vollgate. Forprosjekt blei utarbeidd, og økonomiske rammer for innkøringstunnelen blei vedtekne i mai 2014.»

Hvem vedtok at det skulle lages innkjøringstunnel fra Rådhusgaten, hvem utarbeidet forprosjektet og hvem vedtok de økonomiske rammene for innkjøringstunnelen?

6. I første avsnitt i pkt. 3.1 fremgår det at det i oktober 2012 ble utlyst en konkurranse i arkitekt- og rådgivningstjenester.

Hvem lyste ut disse tjenestene?

7. I andre avsnitt i pkt 3.1 fremgår:
«Prosjektet blir styrt fra Stortingets side av eit prosjektråd som tek stilling til alle større styringsmessige spørsmål i prosjektet.»

Hvem består prosjektrådet av og hvem leder dette?

8. I første avsnitt i pkt 3.2 fremgår:
«Det blei gjennomført ei usikkerheitsanalyse av kotnadsestimata med støtte frå Det Norske Veritas. Resultatet av usikkerheitsanalysen la grunnlaget for kostnadsrammene for gjennomføringa. Kostnadsramma for Prinsens gate 26 og post- og varemottaket blei godkjent i mai 2013.»

Hvem godkjente kostnadsrammen, og var det lagt inn usikkerhetsanslag i denne kostnadsrammen?

9. I andre avsnitt i pkt 3.2 fremkommer:
«Prosjektet var derfor ikke realiserbart innanfor dei økonomiske rammene som var fastlagte i mai 2013. På grunnlag av dei innkomne tilboda blei kostnadsanslaget justert. Forslag til nye kostnadsrammer blei lagt fram og godkjent.»

Hvem godkjente de nye kostnadsrammene, og inneholdt disse usikkerhetsanslag?

10. I femte avsnitt i pkt 3.2 fremkommer:

«I mai 2014 godkjente ein ei kostnadsramme for Prinsens gate 26, post – og varemottaket og innkøyringstunnel på 1 137 mill kroner (2014-priser). På grunnlag av dette blei det inngått kontrakt med entreprenør for Prinsens gate 26 og post- og varemottak.»

Hvem godkjente kostnadsrammen, og var denne kostnadsrammen behandlet i Stortinget?

11. *Har Stortinget blitt løpende orientert om utviklingen i dette prosjektet fra 2011, både når det gjelder prosjektets omfang og kostnadsutvikling?*

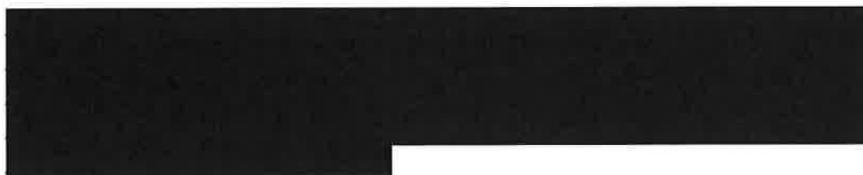
12. På møte med presidentskapet 30. september 2016, der kontroll- og konstitusjonskomiteen ble invitert med for å få informasjon om dette prosjektet, ble det orientert om at Stortinget i utgangspunktet vurderte hvorvidt Statsbygg kunne påta seg prosjektledelsen av prosjektet.

Hvem utredet og konkluderte med at maktfordelingsprinsippet var til hinder for å bruke Statsbygg som støtte for byggherren?

13. *Komiteen ber om å få oversendt kopi av styringsdokument for prosjektet, fra prosjektstart.*

14. *Komiteen ber om orientering om den finansielle styringen av prosjektet, herunder hjemmel for utbetaling, likviditetsoversikt mv. Komiteen ber også om å bli orientert om hvilke funn innleid ressurs fra Statsbygg har gjort, jf. orienteringsmøtet 30. september 2016.*

15.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Martin Kolberg
Martin Kolberg
komitéleder

Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Stortingets presidentskap

Her

Dato: 27.10.2016
Ref.: 2016/2379

**Vedr. Kap. 41 Stortinget – svar på spørsmål om byggeprosjekt
Prinsens gate 26 mv.**

Det vises til kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 18.10.2016 med 15 spørsmål knyttet til ovennevnte. Her er våre svar:

1. I andre avsnitt i pkt. 2.1 fremgår:

«Med bakgrunn i dette blei det i april 2011 utarbeidd ein overordna plan for rehabilitering av bygningane, og det blei sett i gang arbeid med å planleggje rehabilitering av Prinsens gate 26 som første prosjekt i planen.»

Hvem besluttet å sette i gang med planlegging av rehabiliteringen og hvem utarbeidet planen?

I presidentskapsseminaret den 6. og 7. januar 2011 presenterte administrasjonen behov for større rehabiliteringsarbeider i bl.a. Prinsens gate 26. Presidentskapet mente at rehabiliteringen av Prinsens gate 26 var viktig, og burde påbegynnes så snart som mulig.

På denne bakgrunn utarbeidet administrasjonen et forslag til plan for rehabiliteringen av bl.a. Prinsens gate 26 som ble presentert for presidentskapet i dets møte den 7. april 2011. Presidentskapet ga sin tilslutning til den foreslåtte planen.

2. I femte avsnitt i pkt. 2.1 fremgår:

«Medan prosjektet har vorte gjennomført, har det vore kontinuerlig dialog med Riksantikvaren om kva for element i bygget som skal vernast. Gjennom denne dialogen blei det vedteke at ein skal ta vare på fasaden og bl.a. trappeløpet til hovudtrappa.»

Foreligger det dokumentasjon på at dette er ufravikelige krav fra Riksantikvaren? Likeledes: Foreligger det krav fra PST om at ny innkjøring må etableres fra Rådhusgaten?

Ad Riksantikvaren:

Prinsens gate 26 står på det som kalles «gul liste» hos Byantikvaren i Oslo. Gul liste er en oversikt over registrerte kulturminner i byen. Listen er delt i tre kategorier: «1. Fredet», «2. Vernet etter plan- og bygningsloven» og «3. Kommunalt listeført». Samtlige av Stortingets bygninger er kategorisert som vernet etter plan- og bygningsloven.

Stortingets administrasjon har et løpende samarbeid med Riksantikvaren i alle spørsmål som gjelder utbedringer/endringer av vår bygningsmasse siden disse står på gul liste. I prosjektet vedr. Prinsens gate 26 har det vært tett kontakt gjennom møter, befaringer og korrespondanse. Det ble tidlig klart at riving av fasaden i Prinsens gate 26 ikke ville få godkjenning om Stortinget søkte om det, etter dialog med bl.a. Riksantikvaren og forutsetninger lagt til grunn i deres forhåndsuttalelse ifm. rammesøknad. I rammetillatelsen av 10. juni 2014 fra kommunen i forbindelse med byggestart er det således lagt til grunn at fasaden skal bevares.

Ad ny innkjøring:

PST var sammen med Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Oslo politidistrikt og en rekke andre faginstanser deltagere i arbeidsgruppen som utarbeidet risikoanalysen som tok for seg alle sider av sikkerheten rundt og i Stortinget etter 22. juli. Ingen av faginstansene i et slikt arbeid kommer med krav om spesifikke tiltak, men vurderer sårbarheter og gir råd om anbefalte tiltak.

Garasjen, innkjøring til garasjen og vareleveranser (som i dag foregår på en rekke ulike steder til Stortingets bygningsmasse) ble tidlig identifisert som en stor sårbarhet og det ble anbefalt å vurdere mulighet for en ekstra innkjøring til garasjen. Administrasjonen foretok derfor en vurdering av ulike alternative innkjøringer til garasjen.

Da det på samme tid ble klart at kommunen skulle grave opp Wessels Plass for å legge nytt dobbelt trikkespør, åpnet muligheten seg for å lage et varemottak under Wessels Plass med tilhørende innkjøring. Administrasjonens opprinnelige forslag var å ha innkjøringen til varemottaket i enden av Wessels plass, men denne løsningen satte kommunen seg imot, da Nedre Vollgate skal bli busstrasé i begge retninger, og det skal etableres holdeplasser på begge sider av Nedre Vollgate ved Prinsens gate 26.

Administrasjonens forslag var deretter å ha innkjøringen et kvartal lengre bort i Nedre Vollgate. Da dette forslaget ble kjent, engasjerte gårdeierne i området seg. I den videre dialogen med gårdeierne og kommunen kom forslaget om å ha innkjøringen fra Rådhusgaten opp. Det ble samtidig klart at en annen løsning vanskelig ville bli vedtatt i de kommunale organer. På denne bakgrunn søkte Stortinget om å få etablere innkjøringen fra Rådhusgaten.

3. **I siste avsnitt i pkt. 2.1 fremgår:**
«I oktober 2012 blei det vedteke å setje i gang å planleggje rehabilitering av Prinsens gate 26 basert på alternativet med å rive heile bygget med unntak av fasaden.»

Hvem vedtok disse planleggingsforutsetningene?

Administrasjonen fremla i presidentskapsmøtet den 18. oktober 2012 alternative forslag til konsept for rehabilitering av Prinsens gate 26. Presidentskapet vedtok å videreføre planleggingen av rehabiliteringen basert på alternativet med å rive bygget innvendig og bevare fasaden.

4. I tredje avsnitt i pkt. 2.2 fremgår:

«I januar 2013 blei det vedteke å inkludere eit nytt post- og varemottak i forprosjektet for rehabilitering av Prinsens gate 26.»

Hvem vedtok å inkludere et nytt post- og varemottak?

Presidentskapet vedtok å inkludere et nytt post- og varemottak i forprosjektet for rehabilitering av Prinsens gate 26 i sitt møte 10. januar 2013.

5. I femte avsnitt i pkt. 2.2 fremgår:

«I samråd med Oslo kommune v/Plan- og bygningsetaten og Bymiljøetaten, gardeigarar i området og antikvariske styresmakter blei det vedteke å lage innkøyring frå Rådhusgata med tunnel i Nedre Vollgate. Forprosjekt blei utarbeidd, og økonomiske rammes for innkøyringstunnelen blei vedtekne i mai 2014.»

Hvem vedtok at det skulle lages innkjøringstunnel fra Rådhusgaten, hvem utarbeidet forprosjektet og hvem vedtok de økonomiske rammene for innkjøringstunnelen?

I møtet 5. desember 2013 ba presidentskapet om at administrasjonen utredet innkjøringstunnel fra Rådhusgaten. Presidentskapet vedtok de økonomiske rammene for innkjøringstunnelen i sitt møte 15. mai 2014, og baserte det på at det skulle være fra Rådhusgaten. Administrasjonen ledet utarbeidelsen av forprosjektet (som ble vedtatt igangsatt av presidentskapet i møtet 23. mai 2013) og benyttet eksterne rådgivere i planleggingsfasen, inkl. Multiconsult.

6. I første avsnitt i pkt. 3.1 fremgår det at det i oktober 2012 ble utlyst en konkurranse i arkitekt- og rådgivningstjenester.

Hvem lyste ut disse tjenestene?

Stortingets administrasjon utlyste konkurransen om arkitekt- og rådgivningstjenester.

7. I andre avsnitt i pkt. 3.1 fremgår:

«Prosjektet blir styrt frå Stortingets side av eit prosjektråd som tek stilling til alle større styringsmessige spørsmål i prosjektet.»

Hvem består prosjektrådet av og hvem leder dette?

Prosjektrådet består av følgende personer:

Direktør Ida Børresen (leder)
Avdelingssjef Terje Olsen, Eiendoms-, sikkerhets- og serviceavdelingen
Avdelingssjef Eli Fiskvik, Kunnskaps- og dokumentasjonsavdelingen
Avdelingssjef Randi Wisnes Haugen, Forvaltningsavdelingen
Tidligere prosjektdirektør i Statsbygg Roar Bjordal (ekstern rådgiver)
Seniorkonsulent Olaf Melbø, ÅF Advansia (ekstern kvalitetssikrer)

I tillegg deltar prosjektleder (Rune Almenning) og prosjektøkonom (Nils Hovd) på møtene.

8. I første avsnitt i pkt. 3.2 fremgår:

«Det ble gjennomført ei usikkerhetsanalyse av kostnadsestimata med støtte fra Det Norske Veritas. Resultatet av usikkerhetsanalysen la grunnlaget for kostnadsrammene for gjennomføringa. Kostnadsramma for Prinsens gate 26 og post- og varemottaket ble godkjent i mai 2013.»

Hvem godkjente kostnadsrammen, og var det lagt inn usikkerhetsanslag i denne kostnadsrammen?

Kostnadsrammen ble godkjent av presidentskapet i møtet 23. mai 2013. I kostnadsrammen var det inkludert et usikkerhetsanslag på 32 %.

9. I andre avsnitt i pkt. 3.2 fremkommer:

«Prosjektet var derfor ikkje realiserbart innanfor dei økonomiske rammene som var fastlagte i mai 2013. På grunnlag av dei innkomne tilboda blei kostnadsoverslaget justert. Forslag til nye kostnadsrammer blei lagt fram og godkjent.»

Hvem godkjente de nye kostnadsrammene, og inneholdt disse usikkerhetsanslag?

Kostnadsrammen ble godkjent av presidentskapet i møtet 15. mai 2014. I kostnadsrammen var det inkludert et usikkerhetsanslag på 20 %.

10. I femte avsnitt i pkt. 3.2 fremkommer:

«I mai 2014 godkjente ein ei kostnadsramme for Prinsens gate 26, post- og varemottaket og innkøyringstunnel på 1 137 mill. kroner (2014-priser). På grunnlag av dette blei det inngått kontrakt med entreprenør for Prinsens gate 26 og post- og varemottak.»

Hvem godkjente kostnadsrammen, og var denne kostnadsrammen behandlet i Stortinget?

Som nevnt i svaret på spørsmål 9, ble kostnadsrammen godkjent av presidentskapet i møtet 15. mai 2014. Ad behandling i Stortinget, se svaret på spørsmål 11.

11. Har Stortinget blitt løpende orientert om utviklingen i dette prosjektet fra 2011, både når det gjelder prosjektets omfang og kostnadsutvikling?

Prosjektet er omtalt i Prop. 1 S for budsjettårene 2013, 2014, 2015 og 2016, i tillegg til i budsjettproposisjonen for 2017. Stortinget har fattet vedtak om kostnadsrammen for deler av eller hele prosjektet i budsjettårene 2014, 2015 og 2016, i tråd med forslagene i Prop. 1 S. Vi viser til omtalen av prosjektet i disse dokumentene, og de tilhørende romertallsvedtakene:

For 2013: Prop. 1 S (2012-2013) FIN, jf. s. 32

For 2014: Prop. 1 S (2013-2014) FIN, jf. s. 31, 35 og 36

For 2015: Prop. 1 S (2014-2015) FIN, jf. s. 40, 41 og 42

For 2016: Prop. 1 S (2015-2016) FIN, jf. s. 41 og 42-43

For 2017: Prop. 1 S (2016-2017) FIN, jf. s. 31 og 32, samt dens Vedlegg 1

12. På møte med presidentskapet 30. september 2016, der kontroll- og konstitusjonskomiteen ble invitert med for å få informasjon om dette prosjektet, ble det orientert om at Stortinget i utgangspunktet vurderte hvorvidt Statsbygg kunne påta seg prosjektledelsen av prosjektet.

Hvem utredet og konkluderte med at maktfordelingsprinsippet var til hinder for å bruke Statsbygg som støtte for byggherren?

Det har ikke vært konkludert med at maktfordelingsprinsippet er til hinder for å bruke Statsbygg som støtte for byggherren. Vi ser at den kortfattede oppsummeringen av byggeprosessen som ble gitt på det aktuelle møtet har etterlatt dette inntrykket, men det er ikke dekkende for administrasjonens eller presidentskapets syn. Det har tvert imot som det fremgår nedenfor vært omfattende kontakt med både departementet og Statsbygg i oppstartfasen av prosjektet. Maktfordelingsprinsippet vil imidlertid ligge til grunn for hvordan samarbeid mellom Stortinget og regjeringens organer organiseres – også når Stortinget opptrer som byggherre – og det var utgangspunktet for den aktuelle kommentaren på møtet.

Våren og sommeren 2013 arbeidet Stortingets administrasjon med å planlegge igangsetting av byggeprosjektet. Det var klart at dette ville bli et stort prosjekt, og at det var viktig at administrasjonen hadde den nødvendige kapasitet og kompetanse til å følge opp prosjektet. I den forbindelse tok Stortingets direktør sommeren 2013 direkte kontakt med det daværende Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ved departementsråden, for å høre om hvilke muligheter Stortinget hadde til å benytte Statsbyggs tjenester i prosjektet.

Gjennom dialogen med departementet kom det frem at det nok var mulig for Statsbygg å bistå, men for å påta seg byggherreansvaret (ved å fungere som byggherreombud) ville det være nødvendig med en nærmere utredning av de konstitusjonelle sider ved en slik rolle for Statsbygg. Statsbygg hadde uansett ikke på det tidspunkt kapasitet til å påta seg et slikt oppdrag. Å benytte Statsbygg som byggherreombud for prosjektet var derfor ikke et alternativ, og administrasjonen arbeidet i stedet videre med å etablere et samarbeid med Statsbygg på mer avgrensede områder.

De konstitusjonelle sider ved en rolle for Statsbygg i prosjektet ble senere oppsummert slik i notat av 10. juni 2014 fra administrasjonen til presidentskapets møte 12. juni 2014:

«Konstitusjonell avdeling har vurdert dette og kan ikke se noen større konstitusjonelle betenkeligheter ved å inngå rådgivningsoppdrag med Statsbygg som beskrevet over. Dette forutsetter at Stortinget er byggherre, at ingen eiendomsoverdragelser skal skje, samt at oppdraget i det alt vesentlige blir av privatrettslig karakter (alminnelig avtaleinngåelse) – med en tids- og kostnadsramme som klart blir nedfelt i avtalen mellom partene.

Når det gjelder de konstitusjonelle sidene ved et eventuelt oppdrag som byggherreombud, må dette vurderes nærmere dersom/når dette blir aktuelt. En slik vurdering vil uansett måtte følge de samme kriteriene som beskrevet ovenfor. Det er mindre problematisk å inngå avgrensede, privatrettslige avtaler, enn avtaler som i større eller mindre grad innebærer at Stortinget overfører offentlig myndighet til eksterne organer/selskaper.»

Utover høsten 2013 og våren 2014 var det flere møter med departementet og Statsbygg for å konkretisere et mulig samarbeid. Arbeidet endte med en formell forespørsel fra Stortinget til departementet og til Statsbygg om bistand.

Prosjektet har samarbeidet med Statsbygg på flere avgrensede områder. Roar Bjordal, som er tidligere prosjektdirektør i Statsbygg og fortsatt tar oppdrag for Statsbygg, ble i samforstand med Statsbygg engasjert som rådgiver i prosjektet og medlem i prosjektrådet (se svar på spørsmål 7 og 14). Videre har prosjektet benyttet Statsbyggs standarddokumenter/-avtaler i de kontrakter som er inngått med leverandørene. Stortinget har et samarbeid med Statsbygg om erfaringsutveksling knyttet til håndtering av store byggeprosjekter, og har bl.a. hatt et samarbeid om håndtering av spørsmål knyttet til forebygging av sosial dumping hos underleverandører.

13. Komiteen ber om å få oversendt kopi av styringsdokumentet for prosjektet, fra prosjektstart.

Styringsdokumentet for prosjektet fra prosjektstart er vedlagt. Vi gjør oppmerksom på at dokumentet oppdateres gjennom prosjektperioden. Til informasjon har det som i dokumentet er omtalt som «styringsgruppen» skiftet navn til «prosjektrådet».

14. Komiteen ber om orientering om den finansielle styringen av prosjektet, herunder hjemmel for utbetaling, likviditetsoversikt mv. Komiteen ber også om å bli orientert om hvilke funn innleid ressurs fra Statsbygg har gjort, jf. orienteringsmøtet 30. september 2016.

Den finansielle styringen av prosjektet følger de ordinære ordninger for økonomistyring i Stortingets administrasjon. Stortingets administrasjon følger Reglement for økonomistyring i staten gitt av Finansdepartementet, jf. presidentskapets vedtak om dette av 13. desember 2012. Det er utarbeidet en egen hovedinstruks for administrasjonen med utgangspunkt i dette reglementet som er vedtatt av direktøren.

Budsjettdisponeringsmyndigheten er delegert direktøren fra presidentskapet, og videre delegert til avdelingssjefer/seksjonsledere innenfor disses ansvarsområder. I dette prosjektet, som er så stort, er det ansatt egen prosjektøkonom. Prosjektleder har

en begrenset budsjett disponeringsmyndighet opp til 1 mill. kroner ekskl. mva. For øvrig ligger budsjett disponeringsmyndigheten hos avdelingssjef og seksjonsleder.

I forbindelse med de årlige budsjettprosesser foretar prosjektet i samarbeid med Forvaltningsavdelingen beregninger av behovet for midler i neste budsjettår, basert på bestemmelsene i kontraktene og fremdriften i prosjektet. Bevilgningen til prosjektet ble i innledende faser av prosjektet gitt gjennom den årlige investeringsbevilgningen til Stortinget (post 45), og er omtalt i den forbindelse. Senere (fra 2014) er kostnadsrammen for prosjektet gitt gjennom vedtak i Stortinget. Se svar på spørsmål 11 ovenfor i denne forbindelse.

Til komiteens orientering kan opplyses at Riksrevisjonen har varslet at de i forbindelse med sin ordinære regnskapsrevisjon for 2016 vil ha en særskilt gjennomgang av prosjektet med vekt på styring, organisering, kvalitetssikringsrutiner og utbetalinger.

Roar Bjordal (tidligere prosjektdirektør i Statsbygg) er medlem av prosjektrådet (se svar på spørsmål 7 og 12 ovenfor). Han bidrar inn i møtene med sin kompetanse og sine råd. Olaf Melbø fra ÅF Advansia er innleid kvalitetssikrer. Han skriver en rapport til prosjektrådet til hvert møte hvor han gir sine vurderinger av organisering, styring og oppfølging av prosjektet og kommer med anbefalinger. Dette gjør han på bakgrunn av å delta i møter i prosjektets regi og ved å lese de månedlige rapportene fra Multiconsult, entreprenørene og byggeledelsen.

Rapportene fra kvalitetssikrer drøftes på prosjektrådsmøtene, og er viktig innspill og grunnlag for de beslutninger som skal tas i prosjektet i administrasjonen og i presidentskapet.

15.

[Redacted]

[Redacted]

Med hilsen

Olemic Thommessen

Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Stortingets presidentskap

Her

Dato: 17.11.2016
Ref.: 2016/2379

Vedr. Kap. 41 Stortinget – byggeprosjekt Prinsens gate 26 mv.

Det vises til kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 08.11.2016, og forutgående korrespondanse mellom komiteen og presidentskapet.

Vedlagt er notat med en sammenfatning av brevet til Multiconsult ASA av 4. oktober 2016 som offentligheten kan gis innsyn i og som kan refereres i budsjettinnstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen, slik komiteen har bedt om.

Når det gjelder spørsmål 15 i brevet fra komiteen av 18.10.2016, og presidentskapets svar på det i brev av 27.10.2016, ber vi om at selve usikkerhetsanslaget (prosenttallet i både spørsmålet og svaret) fortsatt skjermes fra offentlig innsyn. [REDACTED]

Komiteen ber for øvrig i sitt brev om svar på om det kan legges til grunn at det på et senere tidspunkt ikke vil være behov for å øke kostnadsrammen over 1 800 mill. kroner. I denne kostnadsrammen er det som kjent lagt inn [REDACTED] usikkerhetsanslag, slik at det basert på den kunnskapen man sitter på i dag om prosjektet, ikke burde være nødvendig med ytterligere økning av kostnadsrammen. Som det fremgår i nest siste avsnitt i Vedlegg 1 til Prop. 1 S (2016-2017) FIN, er det imidlertid fortsatt usikkerhet knyttet til prosjektet.

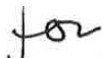
Behovet for å øke kostnadsrammen til 1 800 mill. kroner skyldes i det vesentligste grunn- og betongarbeider som ikke er beskrevet i entreprisekontrakten, tilbakestilling av teknisk infrastruktur på Wessels plass og uforutsette forhold i grunnen. Videre skyldes økningen høyere kostnader for prosjekterte sikringstiltak, forlenget byggetid, økte prosjekteringskostnader og økte kostnader til byggherreadministrasjon.

Ved beregning av kostnadsrammen er det utarbeidet en ny basiskalkyle med utgangspunkt i den informasjon og kunnskap man besitter per i dag. Usikkerhetspåslaget er deretter beregnet ved å vurdere usikkerheten av de enkelte kostnadselementene i siste oppdaterte basiskalkyle.

Beregningen gir en usikkerhetsavsetning [redacted] målt mot gjenværende produksjon.

[redacted] Denne usikkerheten inngår selvfølgelig i usikkerhetsavsetningen, basert på den utvikling man forventer i prosjektet.

Med hilsen

Olemic Thommessen

NOTAT

Saksnr: 2016/2379

Dato: 17.11.2016

Til: Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Fra: Stortingets presidentskap

Sak: Vedr. Kap. 41 Stortinget – byggeprosjekt Prinsens gate 26 mv. – sammenfatning av brev til Multiconsult ASA

1. INNLEDNING

I dette notatet gis en sammenfatning av de forhold som er beskrevet i brevet til Multiconsult ASA av 4. oktober 2016 (krav om erstatning og varsel om søksmål) som offentligheten kan gis innsyn i og som kan refereres i budsjettinnstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen, jf. komiteens oppfordring om dette i brev av 8. november 2016.

Kravet fra Stortinget overfor Multiconsult gjelder erstatning for det presidentskapet mener er prosjekteringsfeil begått av Multiconsult i forbindelse med at selskapet har hatt i oppdrag å prosjektere og følge opp byggeprosjektet Prinsens gate 26 mv. (heretter benevnt "P26") på vegne av Stortinget. P26 inkluderer rehabilitering av Prinsens gate 26, nytt post- og varemottak og ny innkjøringstunnel til garasjen.

Stortinget er byggherre for prosjektet, og er etter presidentskapets oppfatning påført betydelig tap som følge av (1) uteglemte poster og beskrivelser i konkurransegrunnlaget for byggeprosjektet, (2) prosjekteringsfeil knyttet til både konkurransegrunnlaget for byggeprosjektet og løpende prosjektering under utførelsen, samt (3) forsinkede leveranser, dårlig kvalitetssikring, for lav ressurstilgang og manglende oppfølging fra Multiconsults side under utførelsen. Det er i hovedsak kjent hvilke merkostnader som har oppstått i prosjektet, men enkelte merkostnader vil bli nærmere avklart etter hvert.

Prosjekteringen utføres av Multiconsult i samarbeid med Link Arkitektur AS (prosjekteringsgruppen). Stortingets krav er imidlertid kun rettet mot Multiconsult, da Multiconsult har stått for det vesentligste av prosjekteringen under kontrakten med Stortinget, og selskapet er solidarisk ansvarlig med Link for Stortingets krav.

For det tilfelle at Multiconsult ikke erkjenner erstatningsansvar, er brevet av 4. oktober 2016 å regne som et søksmålsvarsel etter tvisteloven § 5-2.

2. KONTRAKTEN MED MULTICONSULT

Den 28. november 2012 utlyste Stortinget tilbudskonkurranse om prosjekteringsoppdraget for P26. Multiconsult innga tilbud og fikk oppdraget sammen med Link. Henholdsvis den 8. og 13. mars 2013 ble det inngått avtale mellom partene (prosjekteringsavtalen).

Prosjekteringsavtalen er basert på NS 8402, 1. utgave mars 2000. Dette er en standard som regulerer kontraktsforholdet mellom en oppdragsgiver og arkitekt/rådgivende ingeniør/annen fagkyndig med tilknytning til bygg og anlegg, normalt basert på at det skal betales honorar etter medgått tid.

Standarden oppstiller en rekke generelle forpliktelser for den prosjekterende som er av betydning for saken, herunder at rådgiveren skal ha en organisasjon som er tilpasset oppdraget og saksbehandlere med *nødvendige faglige kvalifikasjoner*, at *prosjekteringsarbeidet skal drives rasjonelt og forsvarlig* og at rådgiveren skal varsle oppdragsgiveren uten ugrunnet opphold dersom utarbeidet fremdriftsplan ikke kan holdes.

Det fremgår av grunnlaget for prosjekteringsavtalen at det ble søkt om en "*komplett prosjekteringsgruppe som kan ta det fulle og hele ansvaret for prosjekteringen av Prinsensgate 26*". Dette omfattet arbeid med forprosjektering for rehabiliteringen av P26 og deretter detaljprosjektering, deriblant utarbeidelse av grunnlaget for entreprisen. Videre omfattet det vurdering av tilbyderne og bistand ved inngåelse av entreprisekontrakten.

Det følger videre av grunnlaget for prosjekteringsavtalen at leverandøren "*skal levere prosjektering og kontroll for alle fagområder beskrevet i kap. 1*". Leveransen skulle etter dette dekke følgende fagområder: prosjekteringskoordinering, arkitekt, byggeteknikk, VVS, elektro, geoteknikk og koordinator for bygningsinformasjonsmodellering (BIMK). I tillegg skulle det stilles med kompetanse innenfor miljø, akustikk, brann og bygningsfysikk. Ytelsesbeskrivelsene i grunnlaget for prosjekteringsavtalen, som definerer detaljerte krav til prosjekteringsarbeidene, var basert på Statsbyggs standard ytelsesbeskrivelser.

Prosjekteringsgruppen skulle levere et fullstendig og komplett grunnlag for utførelse av rehabiliteringen av P26, med beskrivende mengdeberegninger og fullstendige tegninger. Prosjekteringen skulle fungere som konkurransegrunnlag for generalentreprisen, og med det sørge for et mest mulig korrekt grunnlag for entreprenørenes prising av arbeidene. Dessuten påtok prosjekteringsgruppen seg å *besørge løpende tegningsleveranser til riktig tid og i god kvalitet* til entreprenøren underveis i prosjektet.

3. KONKURRANSEGRUNNLAG OG USIKKERHETSANALYSER

Detaljprosjektene som Multiconsult utførte for Stortinget i forbindelse med konkurransegrunnlagene for P26 ble ferdigstilt i to omganger. Første delprosjekt var rehabilitering av Prinsens gate 26 og nytt post- og varemottak, mens det andre var innkjøringstunnelen.

Konkurransegrunnlaget for rehabilitering av Prinsens gate 26 og nytt post- og varemottak ble utlyst 16. januar 2014. Den 5. juni 2014 ble det inngått kontrakt med Veidekke om utførelse av generalentreprisen for denne delen av byggeprosjektet.

Stortinget engasjerte Det Norske Veritas, som med hjelp fra ÅF Advansia gjennomførte en usikkerhetsanalyse i forprosjektfasen våren 2013 av det første delprosjektet. Dette ble gjort for å kvalitetssikre kostnadsanslagene i forprosjektet. Multiconsult var av den oppfatning at man på det tidspunkt hadde et godt bearbeidet materiale. Multiconsult mente derfor at usikkerhetsanalysen ga uttrykk for et for høyt kostnadsnivå og en høyere risiko enn det var grunnlag for. I ettertid har det vist seg at Multiconsult feilvurderte kostnadene og risikoen i prosjektet vesentlig.

Konkurransegrunnlaget for entreprisen for innkjøringstunnelen ble utlyst 19. januar 2015. Den 16. juni 2015 ble det inngått kontrakt med KF Entreprenør AS for denne delen av byggeprosjektet.

For innkjøringstunnelen gjennomførte Metier AS en usikkerhetsanalyse ved fremleggelse av forprosjektet i mai 2014. Det viste seg også for dette delprosjektet at grunnlaget fra Multiconsult var for dårlig, og dessuten at de feilvurderte kostnadene vesentlig. Budsjettet måtte justeres våren 2015 da tilbudene fra entreprenørene kom inn.

Etter byggestart sommeren 2014 oppstod det problemer med gjennomføringen av refundamentering av Prinsens gate 26, midlertidig stålavstivning for fasaden og omlegging av teknisk infrastruktur på Wessels plass. Det viste seg at Multiconsult allerede på dette tidspunkt hadde problemer med å levere arbeidstegninger med riktig kvalitet og til rett tid. Stortinget registrerte at det påløp betydelige merkostnader fra byggestart og frem til våren 2015.

Våren 2014 viste det seg at Multiconsults opprinnelige kostnadsanslag lå vesentlig under de tilbudene som kom inn. Administrasjonen besluttet derfor å få gjennomført en ny usikkerhetsanalyse for å få et best mulig grunnlag for beregning av den totale kostnadsrammen for prosjektet. Usikkerhetsanalysen ble utført av Metier AS.

Som grunnlag for usikkerhetsanalysene ble det utarbeidet nye basiskalkyler for begge delprosjektene med utgangspunkt i den informasjon og kunnskap man hadde på det tidspunkt. Dette var grunnlaget for fastsettelse av den første totale kostnadsrammen på 1 137 mill. kroner som ble omtalt i budsjettproposisjonen for 2015, som inkluderte et usikkerhetspåslag på 20 %. Presidentskapet høynet usikkerhetspåslaget utover det opprinnelige forslaget fra administrasjonen.

Våren 2015 ble det gjennomført to nye, uavhengige usikkerhetsanalyser, ved henholdsvis Atkins Norge AS og ProsjektAnalyse AS. Igjen ble det utarbeidet reviderte basiskalkyler. Resultatet av usikkerhetsanalysene var grunnlaget for den reviderte kostnadsrammen på 1 442 mill. kroner som ble omtalt i budsjettproposisjonen for 2016, og som inkluderte et usikkerhetspåslag på 22 %.

4. GJENNOMFØRINGEN AV PROSJEKTET

Allerede fra byggestart sommeren 2014 oppstod det, som nevnt, bekymring knyttet til prosjekteringsgruppens leveranser og fremdrift. Tegninger av refundamenteringen og fasadeavstivningen var ikke ferdigstilt. Det samme gjaldt tegninger for omlegging av infrastruktur på Wessels plass.

Prosjekteringsarbeidet måtte derfor gjøres parallelt med at arbeidene startet på byggeplassen. Prosjekteringsgruppen leverte dessuten ikke tilfredsstillende arbeidsunderlag til Veidekke, og Stortinget måtte påpeke dette ved flere anledninger. I tillegg oppstod betydelige endringsarbeider, på grunn av at grunnlaget for entreprisen var mangelfullt på en rekke områder.

Som følge av at det oppstod så vidt store utfordringer allerede ved oppstarten av Veidekkes arbeider, diskuterte Stortinget og Veidekke utsettelse av sluttfristen for prosjektet allerede den første tiden etter byggestart. Som en konsekvens av dette, fikk partene ikke landet noen endelig detaljert fremdriftsplan, men man ble enige om milepælsfristene for prosjektet. Disse skulle imidlertid bli ytterligere utsatt etter hvert som feilene ved grunnlaget for entreprisen og arbeidsunderlaget for Veidekke ble oppdaget.

Omfanget av endringer som har oppstått på prosjektet har vært så stort at Stortinget har valgt å inngå foreløpige og løpende oppgjørsavtaler vedrørende fristforlengelse og forsering. Det er derfor inngått flere avtaler om fristforlengelse og forsering, som hver for seg avgjør konkrete oppsamlinger av endringsvarsler frem til avtaletidspunktene.

Det er foretatt flere evalueringer av prosjekteringsgruppens leveranser i prosjektet, på grunn av de mangler som etter hvert ble oppdaget. Norconsult ble senhøsten 2014 engasjert for å gjennomgå mengdebeskrivelse og tegninger i konkurransegrunnlaget for innkjøringstunnelen, med den hensikt å optimalisere grunnlaget og minske endringer og tillegg i utførelsesfasen. Den 18. september 2015 fikk PwC i oppdrag å foreta en evaluering av Multiconsults kvalitetssikringssystem. Høsten 2015 engasjerte Stortinget Dr. techn. Olav Olsen AS til å foreta en uavhengig tredjepartskontroll av fasadeavstivningen, og deretter en vurdering av enkelte deler av entreprisgrunnlaget.

Nevnte rapporter har en rekke kritiske bemerkninger til Multiconsults arbeider, men Multiconsult har etter presidentskapets syn vist liten evne til å ta lærdom av rapportene i det videre arbeidet.

5. OPPFØLGNING OVERFOR MULTICONSULT

Som det fremgår ovenfor, fikk administrasjonen gjennomført flere usikkerhetsanalyser i perioden før byggestart for å sikre at kostnadsanslagene var så sikre som mulig. Som det også fremgår ovenfor, ble det dessuten gjennomført usikkerhetsanalyser i forbindelse med reviderte kostnadsanslag etter byggestart. Fra byggestart sommeren 2014 har oppfølgingen av prosjektet vært tett.

Stortinget varslet allerede i september 2014 Multiconsult formelt om problemer knyttet til tegningsleveransene. Det ble blant annet påpekt at prosjekterte løsninger ikke kunne gjennomføres da de ikke forholdt seg til faktiske forhold på byggeplassen. Veidekke hadde varslet at det kunne få betydelige økonomiske konsekvenser og forsinke ferdigstillingen dersom planen for levering av arbeidsunderlag ikke ble endret i tråd med Veidekkes behov.

Gjennom høsten 2014 var det omfattende kontakt og korrespondanse som involverte både Stortinget, Multiconsult og Veidekke for å få tilfredsstillende leveranser fra Multiconsult. Multiconsult bekreftet at de ville styrke sin organisasjon og bemanning for bedre å møte prosjektets behov. Stortinget ba da om en mer konkret redegjørelse for hvordan Multiconsult og Link skulle unngå lignende problemer videre i prosjektet. Det ble også allerede i november 2014 varslet mulig krav om erstatning som følge av forsinkelser i prosjektet som skyldtes prosjekteringsgruppen.

Problemene fortsatte utover våren 2015. Som følge av dette, tok Stortingets direktør initiativ til møter med toppledelsen i Veidekke og Multiconsult. Første møte ble avholdt i januar 2015 med Multiconsult. I februar 2015 ble det avholdt et tilsvarende møte med Veidekke. Problemerkene med leveransene fra Multiconsult ble tatt opp igjen, både i møtene og i etterfølgende korrespondanse.

I mai og juni 2015 ble det avholdt både kontraktsoppfølgingsmøter og møter mellom Multiconsults ledelse og Stortingets direktør om det som fra vår side ble oppfattet som problemer med Multiconsults styring av ressurser i tillegg til kvalitetsproblemerkene på leveranser. Deretter var det igjen omfattende korrespondanse mellom partene. Utover høsten 2015 og vinteren 2016 registrerte Stortinget imidlertid at problemene fortsatte.

Stortinget besluttet på denne bakgrunn å innføre en rutine hvor tegningene skulle sendes Stortingets prosjekterings- og byggeledelse for kvalitetssikring før de ble sendt til entreprenøren. Gjennom denne prosessen fikk vi redusert manglene ved tegningene før de gikk til entreprenør, men administrasjonens oppfatning er at dette kvalitetssikringsarbeidet skulle Multiconsult selv ha utført.

Det er fortsatt behov for omfattende oppfølging for å sikre at leveransene fra Multiconsult er tilfredsstillende. Det har vært tendenser til bedring etter at Multiconsult mottok krav om erstatning og varsel om søksmål den 4. oktober 2016.

Etter at man avdekket store problemer med prosjekteringsgruppens leveranser fra høsten 2014, er det blitt vurdert å heve kontrakten med prosjekteringsgruppen. Presidentskapet har valgt å ikke gå til et slikt skritt, da det å heve en prosjekteringskontrakt etter at kontrakt med entreprenør er inngått og byggearbeidene er påbegynt vil ha store økonomiske og fremdriftsmessige konsekvenser. Presidentskapet har vurdert det slik at de negative konsekvensene av å heve kontrakten ville vært større enn å fortsette med samme prosjekteringsgruppe.

6. STORTINGETS KRAV

Stortingets krav i saken er i hovedsak erstatningskrav som er oppstått i kontraktsforholdet mellom partene, som følge av ulike typer prosjekteringsfeil. Da utførelsen av arbeidene i prosjektet fortsatt pågår, har vi ikke endelig oversikt over alle krav i saken. Det er derfor tatt forbehold om at tapsstørrelser kan bli endret og at det kan bli fremmet ytterligere krav.

Det er som nevnt avdekket betydelige mangler i grunnlaget for entreprisekontrakten som prosjekteringsgruppen utarbeidet for rehabiliteringen av Prinsens gate 26 og nytt post- og varemottak. Dette er hovedårsaken til at utgangspunktet for kostnadsrammen er satt for lavt, og har ledet til en rekke endringskrav og krav om fristforlengelse fra Veidekke som utførende entreprenør.

I tillegg har prosjekteringsgruppen begått flere prosjekteringsfeil underveis i byggeprosjektet. Generelt har det vært en utfordring i prosjektet å få prosjekteringsgruppen til å levere tegninger i tide og av tilstrekkelig kvalitet, til tross for at prosjekteringsgruppens forpliktelser har vært klart definert i kontrakten mellom partene.

Dette har fått en rekke konsekvenser, herunder har Veidekke blitt tvunget inn i irrasjonell drift, og det er oppstått store forsinkelser. For å begrense fristforlengelser for Veidekke, har det vært nødvendig med forseringsarbeider for Stortingets regning. I tillegg har det påløpt betydelige ekstraressurser til bygge- og prosjektledelse, samt juridisk bistand, for Stortinget som byggherre.

I tillegg til erstatningskravene har Stortinget fremmet tilbakebetalingskrav for fakturerte rettingsarbeider som skyldes feil fra Multiconsults side. Videre har det som følge av Multiconsults prosjekteringsfeil blitt nødvendig for Stortinget å holde sin prosjektorganisasjon operativ over lengre tid enn hva som hadde vært tilfellet dersom Multiconsult hadde levert som forutsatt. Det vil også bli fremmet krav fra Stortinget på sistnevnte punkt.

7. KRAVETS STØRRELSE

Stortingets krav er basert på flere ulike feil og mangler, samt flere forhold som har vedvart over tid. Kravet er betydelig, men utgjør en relativt begrenset andel av de totale økningene av kostnadsrammen for prosjektet.

Det skyldes at en byggherre ikke kan kreve dekket den fulle kostnaden av nødvendige endringsarbeider, selv om prosjekteringsansvarlige burde forutsett dem. Slike arbeider er nødvendige for å ferdigstille prosjektet, og kostnaden ville derfor ha påløpt uansett.

Stortingets krav på erstatning knyttet til endringsarbeider består derfor primært av de merkostnader som har oppstått fordi arbeidene ikke var tilfredsstillende prosjektert i utgangspunktet, herunder også merkostnader knyttet til forsering og forsinkelser.

Stortingets presidentskap

Her

Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Vår dato: 01.12.2016

Vår ref.:

Deres dato:

Deres ref.:

Vedr. Kap. 41 Stortinget – byggeprosjekt Prinsens gate 26 mv.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til presidentskapets svarbrev av 27. oktober 2016 og ønsker med dette å komme tilbake til enkelte forhold som er omtalt, for ytterligere utdypning og dokumentasjon for komiteens videre arbeid med saken.

I brevet fremkommer at det ble utarbeidet et forslag fra administrasjonen til plan for rehabiliteringen av bl.a. Prinsens gate 26 som ble presentert for presidentskapet i dets møte den 7. april 2011, og at presidentskapet ga sin tilslutning til den foreslåtte planen.

Komiteen anmoder om å få oversendt overordnet plan med kostnadsoverslag for rehabilitering av bygningene slik det forelå i april 2011.

Under henvisning til komiteens forrige brev om hvorvidt det foreligger dokumentasjon på at det var stilt ufravikelige krav fra Riksantikvaren, oppfatter komiteen det nå slik at det ikke har foreligget noen formelle, ufravikelige krav fra Riksantikvaren eller andre. Tidligere korrespondanse har gitt grunnlag for å innfortolke krav fra antikvariske myndigheter og sikkerhetsmyndighetene, og koble disse til de løsninger som er valgt, jf. presidentskapets brev til komiteen.

Komiteen har videre merket seg opplysningene om at ingen av faginstansene – som i denne sammenheng er PST, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Oslo Politidistrikt – har kommet med krav om spesifikke tiltak, men vurderte sårbarheter og ga råd om mulige tiltak. Garasjen, og innkjøring til garasjen og vareleveranser er blitt fremholdt med sårbarhet og det ble anbefalt å vurdere mulighet for en ekstra innkjøring til garasjen. Administrasjonen foretok derfor en vurdering av ulike alternative innkjøringer til garasjen.

Hvilke alternativer ble vurdert, og ble 0-alternativet vurdert, f.eks. i kombinasjon med streng tidsregulering?

Ideen om å etablere et nytt post- og vareleveringsmottak begrunnes i brevet med at kommunen skulle grave opp Wessels plass for å legge nytt dobbelt trikkespor, og at det dermed åpnet seg en mulighet for å lage et varemottak under bakken med tilhørende innkjøring fra Wessels plass. På grunn av plassering av bussholdeplasser mv., kunne innkjøringen ikke realiseres i umiddelbar nærhet til varemottaket. Deretter foreslo administrasjonen å legge innkjøringen et kvartal lenger bort, for til slutt å gå med på at innkjøringen skulle skje fra Rådhusgaten ved Kontraskjæret gjennom en underjordisk tunnel på 300 meter.

Ble det gjort noen vurdering av hva denne svært omfattende løsningen ville påføre prosjektet av meromkostninger, ikke minst vurdert ut fra den opprinnelig antatte fordelene av å utnytte anledningen ved at det skulle graves i Wessels plass?

Det er tidligere opplyst at administrasjonen i presidentskapsmøtet den 18. oktober 2012 fremla alternative forslag til konsept for rehabilitering av Prinsens gate 26. Deretter ble det besluttet å videreføre planleggingen av rehabiliteringen basert på alternativet med å rive bygget innvendig og bevare fasaden. Det kunne etter det opplyste vært orientert om dette i et eget dokument til Stortinget når komiteen på det tidspunkt ikke hadde avsluttet behandlingen av Stortingets budsjett for kommende år. Dette forhold bes kommentert nærmere.

Det bemerkes til budsjettmotivene at riving og nybygging neppe kan karakteriseres som rehabilitering. At fasaden beholdes endrer ikke dette, men representerer derimot en mer krevende og fordyrende form for nybygging.

Komiteen legger til grunn at det arbeides etter anvisningene i Dokument nr. 14 (2002–2003) Frøilandutvalgets innstilling avgitt til Presidentskapet 30. september 2002, og senere behandlet av Stortinget, herunder kapittel 5.3.9 Kontroll med statlige utbyggingsprosjekter og investeringer, der det henvises til at det er etablert en ordning med kvalitetssikring av beslutnings- og plangrunnlaget for større prosjekter.

Komiteen anmoder om å få oversendt KS1 og KS2 hvis dette er brukt som beslutningsgrunnlag, og hvis ikke, det beslutningsgrunnlaget og det prosjektstyringsverktøyet som ble valgt i denne forbindelse. Komiteen ber også om å få oversendt saksfremstillingene som ble behandlet i presidentskapets møte(r), og referatet fra møte(ne).

Det opplyses i brevet fra presidentskapet at man vedtok å inkludere et nytt post- og varemottak i forprosjektet for rehabilitering (dvs. i oktober vedtatt som riving og nybygg med bibehold av fasade) av Prinsens gate 26, i sitt møte 10. januar 2013. Det bes opplyst om man på dette tidspunkt forstod at innkjøringen til post- og varemottaket måtte skje fra Kontraskjæret, eller eventuelt på hvilke premisser om adkomst som post- og varemottaket ble besluttet videreført på i møtet 10. januar 2013. Komiteen ber om å få beslutningsgrunnlaget for vedtaket.

Det er senere opplyst at presidentskapet 5. desember 2013 ba administrasjonen utrede innkjøring fra Kontraskjæret til det nye post- og varemottaket. Saksgrunnlaget for denne anmodningen bes fremlagt.

Komiteen viser til vedlegg I til statsbudsjettet for 2017, jf. Prop. 1 S (2016–2017) der det opplyses at «I samråd med Oslo kommune v/Plan- og bygningsetaten og Bymiljøetaten, gardeigarar i området og antikvariske styresmakter blei det vedteke å lage innkøyring frå Rådhusgata med tunnel i Nedre Vollgate. Forprosjekt blei utarbeidd, og økonomiske rammer for innkøyringstunnelen blei vedtekne i mai 2014.»

Komiteen ber om få oversendt forprosjektet, med kostnadsberegninger og samlet økonomisk ramme på 1 137 mill. kroner som lå til grunn for vedtaket om å realisere innkjøringsalternativet fra Kontraskjæret i møte 15. mai 2014. Forprosjekt ble vedtatt igangsatt av presidentskapet i møtet 23. mai. Beslutningsgrunnlaget for møtet og medfølgende kostnadsramme for Prinsensgate og post- og varemottaket av 23. mai med protokoll bes oversendt.

I vedlegg I til statsbudsjettet for 2017 (Prop.1 S 2016–2017) heter det:

«Prosjektet var derfor ikkje realiserbart innanfor dei økonomiske rammene som var fastlagte i mai 2013. På grunnlag av dei innkomne tilboda blei kostnadsoverslaget justert. Forslag til nye kostnadsrammer blei lagt fram og godkjent.»

Og vidare:

«I mai 2014 godkjente ein ei kostnadsramme for Prinsens gate 26, post- og varemottaket og innkøyrings-tunnel på 1 137 mill. kroner (2014-priser). På grunnlag av dette blei det inngått kontrakt med entreprenør for Prinsens gate 26 og post- og varemottak.»

I statsbudsjettet for 2014 (Prop. 1 S (2013–2014)) omtales byggearbeidene slik på s. 34, spalte 2 i sin fullstendige motivtekst, under post 45 i budsjettet:

«Det er planlagt krevjande bygningsmessige oppgåver i 2014, blant anna sikringstiltak rundt Stortinget og i Stortingets bygningar, førebuing til oppstart av *rehabiliteringa* Prinsens gate 26 (uthevet her) og bygging av nytt post- og varemottak. I samband med *ombyggingsprosjektet* (uthevet her) i Prinsens gate 26 blir publikumsmottaket for stortingsarkivet og stortingsbiblioteket og innhaldet i magasinet flytta»

På s. 31, spalte 2 under rapport for det avsluttede regnskapsåret 2012 står det under Rehabilitering av bygningsmassen: «Det er sett i gang fleire større rehabiliteringsprosjekt for bygningsmassen i Akersgata og Prinsens gate 26 i 2012. Utviklingsplanane til prosjekta strekkjer seg fram til 2019,»

I tallbudsjettet i Statsbudsjettet for 2014 under kap. 41 Stortinget, post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehold, står det oppført 180,9 mill. kroner.

Med tallbudsjettet og motivteksten som grunnlag, ser det ikke ut som om det var mulig å forestille seg at man uten å innhente vedtak fra Stortinget kunne «godkjenne» utvidelse av prosjektet (veitunnelen fra Kontraskjæret, nybygget etc.). Det bør derfor redegjøres nærmere for på hvilket grunnlag man anså seg berettiget til å «vedta» en ny utgiftsramme på 1 137 mill. kroner, uten å orientere eller forelegge dette for Stortinget til beslutning. Også senere utvidelser i kostnadsrammene er Stortinget orientert om i ettetid, som et fullbyrdet faktum. Det gjelder økningen til 1 446 mill. kroner, og den siste på 1 800 mill. kroner.

Det bemerkes at det generelt har vært vanskelig for komiteen å få ut informasjon om byggeprosjektet, til tross for flertalls- og mindretallsmerknaden i komiteens budsjettinnstilling og debatten i Stortinget om 2016-budsjettet. Den orienteringen komiteen hadde forutsatt før neste års budsjettbehandling, ble gitt muntlig på sesjonens siste dag 30. september 2016, bare noen dager før Prop 1. S for 2017 ble offentlig, og som allerede var sendt i trykken.

Komiteen vil også henwise til statens bevilgningsreglement av 26. mai 2005, § 6, 1. ledd:

«Vedtak om forpliktelser for framtidige budsjettår.

Staten kan bare pådra forpliktelser som først skal dekkes etter utløpet av budsjettåret, når Stortinget har gitt særlig samtykke til dette. Samtykket kan bare gis for det enkelte budsjettår og skal begrenses oppad til et bestemt beløp.»

Hvilke fullmakter mener presidentskapet å ha fått til – slik som blant annet vist i det foregående – å pådra staten økonomiske forpliktelser i milliardklassen det ikke på forhånd er skaffet hjemmel for gjennom forsvarlig beslutningsgrunnlag for Stortinget eller gjennom vedtak av samme i egenskap av bevilgende myndighet, og som vil binde opp betydelige økonomiske uttelling over flere budsjettår?

Hensikten med ovennevnte gjennomgang er for god ordens skyld å gjøre oppmerksom på at komiteen må ta opp disse spørsmål før budsjettinnstillingen ferdigstilles, slik at fremstillingen eventuelt kan suppleres.

Avslutningsvis vil komiteen bemerke at Stortingets administrasjon og dets engasjerte advokat har benyttet Stortinget som gjennomgående partsbetegnelse overfor eksterne parter. For å forebygge misforståelser om at det ikke er Stortinget som statsorgan man har med å gjøre, men presidentskap og administrasjon som forvalter av gårdeierinteressen, eventuelt som tiltakshaver, og også som potensiell part i en privatrettslig rettstvist, henstilles det i det videre å benytte andre betegnelser.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Martin Kolberg
komitéleder

Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Stortingets presidentskap

Her

Dato: 06.12.2016
Ref.: 2016/2379

Vedr. Kap. 41 Stortinget – byggeprosjekt Prinsens gate 26 mv.

Stortingets presidentskap viser til kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 01.12.2016, hvor det bes om ytterligere utdypning og dokumentasjon av en del forhold knyttet til ovennevnte.

1. Plan for rehabiliteringen fra april 2011

Vedlagt er som anmodet administrasjonens forslag til plan for rehabiliteringen av bl.a. Prinsens gate 26 i notat av 04.04.2011 som ble presentert for presidentskapet i dets møte 07.04.2011 (**Vedlegg 1**). Planen inkluderer kostnadsanslag. Vedlagt er også protokoll fra møtet for saken, (**Vedlegg 2**).

Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at prosjektet i april 2011 kun omfattet en renovering av Prinsens gate 26, og ikke nytt post- og varemottak eller ny innkjøring til garasjen, slik at omfanget av prosjektet da ikke er sammenlignbart med omfanget da den totale kostnadsrammen på 1 137 mill. kroner ble behandlet i 2014. På s. 36 i [Prop. 1 S \(2013-2014\) FIN](#) er dette beskrevet slik:

«Prosjektet med rehabilitering av Prinsens gate 26 har gått gjennom ei utvikling som bl.a. er grunnjeven i resultata frå ein risikoanalyse som Stortinget har fått utarbeidd. Dette har ført til at prosjektet har endra karakter. No er det eit totalrenoveringsprosjekt, der ein byggjer eit nytt bygg innafor dei eksisterande fasadane.»

Som påpekt i punkt 2.1 på s. 125 i redegjørelsen for prosjektet i vedlegget til [Prop. 1 S \(2016-2017\) FIN](#), var rehabilitering av Prinsens gate 26 nødvendig av flere grunner. Bygget hadde et stort behov for oppgradering av alle tekniske anlegg (ventilasjon, varme, kjøling, sanitæranlegg, elkraft, tele). Dessuten hadde bygget en svært mangelfull brannteknisk tilstand, og trebjelkelagene hadde til dels store deformasjoner. Bygget hadde også store skader fra svelling av alunskifer.

Videre endret premisene for arbeidet med sikkerhet knyttet til Stortingets bygninger seg vesentlig etter 22. juli 2011, og sikkerhetshensyn ble førende for en rekke beslutninger om byggeprosjektet, både når det gjelder innhold og omfang. Risikovurderingen som ble gjennomført etter 22. juli-terroren i 2011, viste at bygget hadde et stort behov for å bli oppgradert sikkerhetsmessig (se nærmere omtale av dette i punkt 2 nedenfor).

2. Krav fra Riksantikvaren, sikkerhetsmyndigheter og andre

Som beskrevet i vårt brev av 27.10.2016, ville riving av fasaden i Prinsens gate 26 ikke fått godkjenning om Stortinget hadde søkt om det, jf. vedlagte forhåndsuttalelse av 17.03.2014 fra Riksantikvaren ifm. rammesøknad (**Vedlegg 3**) og tidligere uttalelse av 27.11.2012 fra Riksantikvaren om det samme (**Vedlegg 4**). Det var et minimumskrav fra Riksantikvaren at fasaden ble bevart.

Våren 2012 ble det igangsatt et omfattende arbeid med en risikovurdering av hele Stortingets bygningsmasse. Det ble etablert en sikkerhetsgruppe med deltakere fra Stortingets administrasjon, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Oslo politidistrikt (OPD), Statsbygg, Forsvarsbygg og Departementenes servicesenter (DSS). Prosjektet ble ledet av prosjektleder fra Forsvarsbygg.

Sikkerhetsgruppen leverte sin endelige rapport 2. april 2013 med en rekke anbefalte tiltak. Rapporten, som er gradert, kan gjøres tilgjengelig for komiteen ved behov.

Arbeidet med rapportene og de vurderinger som der ble gjort ble førende for en rekke av de vurderinger som ble gjort i byggeprosjektet Prinsens gate 26 mv. Det gjelder spesielt sikringen av fasaden i Prinsens gate 26, da det ikke var mulig å sikre tilfredsstillende uten å rive bygget innvendig. Videre gjelder det [redacted] behovet for en ny innkjøringstunell.

Komiteen påpeker at de har merket seg at ingen av faginstansene har kommet med krav om spesifikke tiltak. Presidentskapet ønsker å understreke ansvar og roller i sikkerhetsarbeidet. Det er Stortinget selv, i dette tilfelle ved presidentskapet, som beslutter hvilke konkrete sikkerhetstiltak som skal iverksettes. Men et råd fra sikkerhetsmyndighetene, [redacted], veier selvfølgelig tungt og blir nøye drøftet og vurdert.

Både dette presidentskapet og det foregående tok dette rådet på alvor og igangsatte arbeidet med å etablere en ny innkjøringstunell til garasjen. På samme bakgrunn ble Akersgaten og Karl Johans gate stengt for biltrafikk. I årene etterpå er også en rekke andre sikkerhetstiltak iverksatt, senest sikringen av inngangen på Løvebakken og publikumsinngangen fra Karl Johans gate.

Som påpekt på s. 2 i vedlagte notat fra administrasjonen til presidentskapet av 21.05.2013 (**Vedlegg 5**), [redacted]

Protokollen fra presidentskapets møte 23.05.2013 hvor notatet ble behandlet er vedlagt for ordens skyld, jf. sak 2 (**Vedlegg 6**).

Sikkerhetsaspektene har vært grunnleggende for innplasseringen av nytt post- og varemttak og behovet for ny garasjenedkjøring. Dette er beskrevet på s. 3 i notatet av 21.05.2013. Det fremgår der blant annet at en rekke sikkerhetsaspekter har påvirket utviklingen av byggeprosjektet, [redacted]

[REDACTED]

Det var sikkerhetsaspektene som gjorde at det var behov for å etablere et nytt post- og varemottak, og ikke det forhold at kommunen skulle grave opp Wessels plass for å legge nytt dobbelt trikkspor. Sistnevnte hadde derimot betydning for hvor og når man valgte å gjennomføre tiltaket.

Plassering av post- og varemottak ble gjort med bakgrunn i at dette var et område under Wessels Plass som ikke var bebyggt og som Stortinget hadde ervervet i forbindelse med forrige utbygging under plassen rundt årtusensskiftet. Denne plasseringen ville både gi [REDACTED]. I tillegg gir denne løsningen en effektiv logistikk og legger til rette for sambruk med eksisterende arealer i garasjeanlegg.

Ved å bygge dette når Oslo kommune allikevel skulle oppgradere trikketrase og legge om kollektivruter i denne perioden (trikk og buss), fikk man utnyttet dette mulighetsrommet tidsmessig. Slik kunne man unngå omkostninger ved en eventuell senere omlegging av trikk og buss i Oslo sentrum. Det har fra Stortingets side vært lagt ned en stor innsats for å få en best mulig koordinering med kollektivprosjektet i Oslo kommune v/bymiljøetaten.

Hvilke alternative innkjøringer til garasjen som ble vurdert, er beskrevet nærmere i punkt 3 nedenfor. På grunn av sikkerhetsaspektene var det ikke et alternativ å ikke inkludere en ny garasjenedkjøring til garasjen i byggeprosjektet.

3. Plassering av innkjøring

Som beskrevet på s. 4-5 i notatet av 21.05.2013, var det sterk motstand fra Oslo kommune til det opprinnelige alternativet med nedkjøring til det nye post- og varemottaket fra Wessels plass. Som det fremgår samme sted, foreslo derfor administrasjonen å legge nedkjøringen ca. 120 meter sørover i Nedre Vollgate i stedet.

Som gjort rede for i notatet, var det klart at dette medførte økte kostnader. Sikkerhetsaspektene gjorde imidlertid at det på tross av dette var ønskelig å gå videre med prosjektet likevel. [REDACTED], og det var en prioritert oppgave å finne en bedre løsning.

Da presidentskapet i sitt møte 10. 01.2013 vedtok å inkludere et nytt post- og varemottak i forprosjektet for rehabilitering av Prinsens gate 26, var det ikke avklart hvor den nye garasjenedkjøringen skulle legges. Som det fremgår på s. 3 i administrasjonens notat av 07.01.2013 til møtet (**Vedlegg 7**), var det på det tidspunkt på det rene at det var utfordringer knyttet til å legge nedkjøringen til Wessels plass. Protokollen fra presidentskapets møte 10.01.2013 er vedlagt for ordens skyld, jf. sak 4 (**Vedlegg 8**).

Det forelå på det tidspunkt ikke andre konkrete alternativer. Forslaget om Nedre Vollgate ble som det fremgår ovenfor lagt frem i forbindelse med presidentskapets møte 23.05.2013. Alternativet med nedkjøring fra Rådhusgaten ble presentert som en mulighet for presidentskapet første gang i møtet 05.12.2013, jf. administrasjonens notat av 26.11.2013 (**Vedlegg 9**). Som det fremgår på s. 2 i notatet, var det også utfordringer forbundet med alternativet Nedre Vollgate. I møtet ba presidentskapet derfor om at alternativet Rådhusgaten ble utredet, jf. sak 2 i protokollen fra møtet (**Vedlegg 10**).

Som anmodet er rapporten fra forprosjektet for nedkjøringstunnelen vedlagt (**Vedlegg 11**). Notat og protokoll ifm. igangsettelse av forprosjektet er å finne i Vedlegg 5 og 6, inkl. kostnadsramme. Notater og protokoller fra de to møtene i presidentskapet i mai 2014 (hhv. 08.05.2014 og 15.05.2014) om økonomisk ramme på 1 137 mill. kroner for hele byggeprosjektet og realisering av innkjøringsalternativet fra Rådhusgaten følger som **Vedlegg 12-16**.

4. Alternative konsept for rehabilitering av Prinsens gate 26

Som kjent fremla administrasjonen i presidentskapsmøtet den 18. oktober 2012 alternative forslag til konsept for rehabilitering av Prinsens gate 26, og presidentskapet vedtok å videreføre planleggingen av rehabiliteringen basert på alternativet med å rive bygget innvendig og bevare fasaden. Notat fra administrasjonen om alternative konsepter er vedlagt, samt protokollen fra møtet (**Vedlegg 17 og 18**).

Kontroll- og konstitusjonskomiteen nevner i sitt brev at konseptvalget kunne vært meddelt komiteen siden den på det tidspunkt ikke hadde avsluttet behandlingen av Stortingets budsjett for kommende år, og siden «*riving og nybygging neppe kan karakteriseres som rehabilitering*». Til det er å bemerke at i budsjettproposisjonen er byggeprosjektet beskrevet som «**total** rehabilitering» [vår utheving], jf. s. 32 i **Prop. 1 S (2012-2013) FIN**. Det er uansett ikke vanlig prosedyre å involvere komiteen løpende på den måten komiteen her forutsetter. Videre var man som det fremgår ovenfor fortsatt i planleggingsfasen høsten 2012.

Som kontroll- og konstitusjonskomiteen nevner i sitt brev, ble det gitt informasjon om prosjektet til parlamentariske ledere og kontroll- og konstitusjonskomiteen på møtet 30.09.2016. Det ble også gitt informasjon om prosjektet til parlamentariske ledere på et særskilt møte om saken 09.02.2016. Det er de parlamentariske lederne som presidentskapet forholder seg til når noe skal kommuniseres mellom budsjettbehandlinger, og det ikke er aktuelt å legge noe frem for Stortinget i plenum.

5. Beslutnings- og plangrunnlag

Prosjektet benytter en prosjektgjennomføringsmodell som tilsvarende KS-ordningen Finansdepartementet benytter for kvalitetssikring av store statlige investeringer. KS-ordningen omfatter to kontrollpunkter i investeringsprosjekters planleggingsprosess. KS1 innebærer valg av konsept før man beslutter oppstart av forprosjekt. KS2 omfatter kvalitetssikring av styringsgrunnlag og kostnadsoverslag etter utarbeidet forprosjekt.

Forprosjektet for Prinsens gate 26 startet opp primo februar 2013. Det ble behandlet av presidentskapet i møtet 23.05.2013, se Vedlegg 5 og 6. Som en del av forprosjektet ble det utarbeidet basisbudsjetter og gjennomført usikkerhetsanalyser. Usikkerhetsanalysene ble gjennomført av eksternt firma, Veritas AS med bistand fra ÅF Advansia. Rapporten fra forprosjektet følger som **Vedlegg 19**.

Forprosjekt for innkjøringstunnelen ble utarbeidet vinteren/våren 2014. Forprosjekt ble fremlagt for presidentskapets godkjenning 08.05.2014 og 15.05.2014, se Vedlegg 12-16. Kvalitetssikringen av dette forprosjektet og gjennomføringen av usikkerhetsanalysen ble gjennomført av Metier AS. Rapporten fra dette prosjektet følger som nevnt ovenfor som Vedlegg 11.

Som kontroll- og konstitusjonskomiteen er kjent med, foretar Riksrevisjonen for tiden en gjennomgang av byggeprosjektet Prinsens gate 26 mv. Til informasjon har

Riksrevisjonen meddelt oss per e-post 02.12.2016 at denne interimrevisjonen ikke har avdekket vesentlige funn.

6. Budsjettbehandling

Presidentskapets behandling av budsjettet for byggeprosjektet Prinsens gate mv., som inkluderer totalrehabilitering av Prinsens gate 26, nytt post- og varemottak og ny innkjøringstunnel til garasjen, har foregått i samsvar med statens bevilgningsreglement av 26. mai 2005 som kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til i sitt brev.

Det er Stortinget som fatter vedtak om Stortingets budsjett. Presidentskapet fatter sine beslutninger innenfor de rammene som er fastsatt av Stortinget. I forbindelse med utarbeidelse av forslag til budsjett for Stortinget påfølgende år, behandler presidentskapet hvert år i mai/juni hva som skal legges frem i statsbudsjettet. Det fattes i den forbindelse beslutninger om hva som skal legges frem, inkl. hva gjelder det aktuelle byggeprosjektet, men kostnadsrammene behandles deretter av Stortinget før de er endelige.

Presidentskapet har under hele prosjektet fulgt den ordinære fremgangsmåte for behandling av budsjettet i Stortinget. Behov for økning av kostnadsrammene i byggeprosjektet har vært omtalt i budsjettfremleggene der hvor det har vært relevant helt siden planleggingsfasen.

Det er i byggeprosjektet ikke pådratt Stortinget økonomiske forpliktelser som går utover de budsjettvedtak som er fattet av Stortinget i plenum. I forbindelse med hvert relevant budsjettår, er det i tillegg til budsjettvedtak for det enkelte år fattet romertallsvedtak om totalrammen for prosjektet.

For eksempel er det slik at i Statsbudsjettet for 2014 under kap. 41 Stortinget, post 45 Større utstyrskjøp og vedlikehold, står det oppført 180,9 mill. kroner (som dekker blant annet IT-investeringer og andre ombyggings- og vedlikeholdsarbeider i tillegg til rehabiliteringen av Prinsens gate 26 mv.), slik komiteen viser til i sitt brev. Det vesentlige her er imidlertid romertallsvedtak VI på s. 146 i [Prop. 1 S \(2013-2014\) FIN](#) hvor det bes om samtykke til at de investeringsprosjektene som er omtalt i nevnte budsjettpost kan gjennomføres i 2014 innenfor den totale kostnadsrammen som er gitt der.

På s. 35 i proposisjonen er denne kostnadsrammen angitt til 660 mill. kroner. Som fremhevet samme sted, dekker denne kostnadsrammen totalrehabiliteringen av Prinsens gate 26 og det nye post- og varemottaket, mens innkjøringstunnelen ikke er inkludert. På s. 36 i proposisjonen er det for øvrig eksplisitt gjort oppmerksom på at *«[i] 2014 vil prosjektet med rehabilitering av Prinsens gate 26 starte opp, og ein vil inngå avtaler for prosjektperioden.»*

Kontrakten som ble inngått med Veidekke i juni 2014, og som gjelder entreprisen for Prinsens gate 26 og nytt post- og varemottak, hadde en kontraktssum på 465 mill. kroner inkl. mva., jf. punkt 5 på s. 3 i vedlagte kopi av hoveddelen av kontrakten ([Vedlegg 20](#)). Dette var sammen med øvrige pådratte forpliktelser godt innenfor nevnte rammevedtak i Stortinget på 660 mill. kroner. Vi kan for ordens skyld nevne at totale utbetalinger til Veidekke i 2014 var på 43 mill. kroner.

Vi ser at omtalen av dette i redegjørelsen vedlagt statsbudsjettet for 2017 kanskje kan føre til misforståelser, men det er altså ikke tilfelle at det er inngått byggekontrakter eller andre kontrakter i forbindelse med prosjektet som går utover allerede vedtatte rammer av Stortinget.

Kontrakten med KF Entreprenør AS om entreprisen for innkjøringstunnelen ble inngått i juni 2015. Denne kontrakten hadde en kontraktssum på 190,8 mill. kroner inkl. mva., jf. punkt 4 på s. 4 i vedlagte kopi av hoveddelen av kontrakten (**Vedlegg 21**). Dette var sammen med øvrige forpliktelser godt innenfor prosjektets rammevedtak for 2015 (1,14 mill. kroner), jf. s. 149 og 40 i [Prop. 1 S \(2014-2015\) FIN](#).

7. Stortinget som grunneier

Det er Stortinget som er part i tvisten med Multiconsult ASA, og ikke presidentskapet eller administrasjonen, selv om de sistnevnte representerer Stortinget i saken. I denne sammenheng opptrer Stortinget selvfølgelig som grunneier, slik komiteen korrekt påpeker, og ikke som statsorgan. Partsbetegnelsen må like fullt være den samme. Tilsvarende opptrer for eksempel staten for øvrig og Oslo kommune regelmessig som parter i privatrettslige tvister, men slik at de som parter betegnes ved sine rette navn.

Med hilsen

Olemic Thommessen

